

Πτυχιακή Εργασία με θέμα: Δημόσια μνημεία και τοπική ιστορία στην Άρτα – The public monuments and the local history of Arta

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Βαμβακίδου Ιφιγένεια

Β' βαθμολογητής : Φωτόπουλος Νίκος

Φοιτήτρια: Τζουάνα Σοφία (2645)

Εξάμηνο Η'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	3
ΑΡΤΑ.....	4
<i>ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΡΤΑΣ</i>	6
1) Πύρρος ο βασιλιάς της Ηπείρου.....	6
2) Ναπολέον Ζέρβας.....	10
3) Γεώργιος Καραϊσκάκης.....	15
4) Μάξιμος Γραικός	19
5) Τσολιάς '17.....	24
6) Κώστας Κρυστάλλης.....	27
7) Ιωάννης Δ. Μακρυγιάννης.....	31
8) Μιχαήλ Περάνθης	36
9) Γεώργιος Παπαγεωργίου – Ράγκος.....	39
10) Γιάννης Μόραλης.....	42
11) Γεώργιος Κοτζιούλας.....	46
12) Μνημείο πεσόντων Εθνικής Αντίστασης 1941-1945.....	49
13) Μνημείο πεσόντων του πολέμου 1897	52
14) Μνημείο Εβραίων Μαρτύρων	55
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	60

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την εργασία αυτή που έχει τη μορφή έρευνας, επιχειρείται να καταγραφούν τα Δημόσια Μνημεία στην πόλη της Άρτας και σημειωθούν προβληματισμοί και απόψεις για την ανέγερση αυτών, τονίζοντας την αξία των προσώπων και των γεγονότων που αντιπροσωπεύουν τα μνημεία. Η έρευνα της Πτυχιακής Εργασίας διήρκεσε από το Δεκέμβριο του 2016 μέχρι και το Μάιο του 2017. Η συλλογή των πληροφοριών για την έρευνα πραγματοποιήθηκε στη βιβλιοθήκη του Μ/Φ Συλλόγου «Σκουφάς», στο Δήμο Αρταίων και από προσωπικές μαρτυρίες. Παρόλο που η κύρια πηγή χρηματοδότησης των περισσότερων μνημείων που καταγράφηκαν ήταν από το Δήμο, δεν μπόρεσαν να μου δώσουν όσες πληροφορίες χρειαζόμουν, διότι όπως δήλωσαν, δεν κρατούν αρχείο από τα πρακτικά.

Παράλληλα με την καταγραφή των μνημείων και τη συλλογή πληροφοριών, συνάντησα αρκετές δυσκολίες. Αφορούσαν κυρίως τα ίδια τα μνημεία, καθώς σε αρκετά από αυτά δεν αναγράφεται επάνω στο έργο ο γλύπτης που τα φιλοτέχνησε και η χρονολογία ανέγερσης αυτών. Έτσι χρειάστηκε μεγαλύτερη προσπάθεια αναζήτησης στοιχείων. Επίσης κάποιοι από τους φορείς, στους οποίους απευθύνθηκα για πληροφορίες, δε δέχθηκαν να συνεργαστούμε.

Συγκέντρωσα συνολικά 14 δημόσια μνημεία στην πόλη της Άρτας. Τα περισσότερα από αυτά είναι τοποθετημένα στην ανατολική είσοδο της πόλης και επί της περιφερειακής οδού. Κάποια γύρω από το κάστρο και σε κεντρικές πλατείες της πόλης.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το είδος της έρευνας με το οποίο αναπτύχθηκε η παρακάτω εργασία, έχει χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας. Δεν χρησιμοποιούνται δηλαδή μετρήσεις και υπολογισμοί αλλά έχει επεξηγηματικό χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν ενδιαφέρεται για τα ποσοτικά αλλά για τα ποιοτικά στοιχεία. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν κυρίως “πώς” και “γιατί”. Η συλλογή και η ανάλυση των στοιχείων έγινε ταυτόχρονα στα μνημεία. Τα βασικά μέσα συλλογής στοιχείων είναι η παρατήρηση, η συνέντευξη και η καταγραφή.

Η έρευνα της πτυχιακής εργασίας με θέμα: τα Δημόσια μνημεία της Άρτας ξεκίνησε με την επιτόπια παρατήρηση για τη συλλογή του πληθυσμού των μνημείων στην πόλη. Πιο συγκεκριμένα, με αυτού του είδους την παρατήρηση μπόρεσα να κατανοήσω καλύτερα την ιστορία και τον πολιτισμό των κοινοτήτων που ζουν και έζησαν κατά καιρούς στην πόλη. Συγκεντρώθηκαν πρωτογενείς πληροφορίες και υλικό, το οποίο αναγραφόταν στα μνημεία. Η έρευνα έγινε με στόχο τον εντοπισμό των μνημείων σε δημόσιους χώρους της πόλης της Άρτας και τη συλλογή και καταγραφή των στοιχείων αυτών των μνημείων σε καρτέλα σύμφωνα με το μοντέλο της Βαμβακίδου (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006).

Στη συνέχεια, επισκέφτηκα τη βιβλιοθήκη αναζητώντας δημοσιευμένες πηγές που σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας, οι οποίες περιελάμβαναν σχολιασμό και κριτική των περιεχομένων. Πιο συγκεκριμένα, αναζήτησα στη βιβλιοθήκη του Μ/Φ Συλλόγου «ΣΚΟΥΦΑΣ», βιβλία και άρθρα περιοδικών. Εξίσου σημαντικές ήταν και οι μαρτυρίες κατοίκων της περιοχής όσο αναφορά το σχολιασμό των μνημείων. Επίσης για να συμπληρώσω το υλικό των πληροφοριών, επισκέφτηκα ιστοσελίδες του Διαδικτύου, ώστε να έχω μια πιο τεκμηριωμένη εργασία.

ΑΡΤΑ

Η Άρτα είναι η πρωτεύουσα του νομού Άρτας και αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του γεωγραφικού διαμερίσματος της Ηπείρου μετά τα Ιωάννινα. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, η πόλη έχει 23.863 κατοίκους. Στη δυτική είσοδο της πόλης είναι χτισμένο το ιστορικό γεφύρι της Άρτας, σήμα κατατεθέν για την πόλη, το οποίο διαπερνά ο ποταμός Άραχθος. Η σημερινή Άρτα είναι χτισμένη στη θέση της αρχαίας Αμβρακίας.

Η Αμβρακία ιδρύθηκε στις όχθες του ποταμού Άραχθου το 625 π. Χ από τους Κορίνθιους. Η πόλη αναπτύχθηκε γρήγορα δημογραφικά και πολιτικά, καλλιέργησε τις τέχνες και εξελίχθηκε σε μεγάλη πολεμική και ναυτική δύναμη. Έφτασε στη μεγαλύτερη ακμή της τον 3ο αι. π. Χ, όταν ο Πύρρος μετέφερε εκεί την πρωτεύουσα του κράτους των Μολοσσών, βελτιώνοντας έτσι την οχύρωση και την πολεοδομική οργάνωση της πόλης και κοσμώντας την με δημόσια κτίρια και έργα τέχνης. Πολλά από τα κτίρια της, πλέον ερείπια, σώζονται μέχρι σήμερα. Όπως για παράδειγμα, ο ναός του Πύθιου Απόλλωνα Σωτήρα, κοντά στη πλατεία Κιλκίς, ένα μικρό κι ένα μεγάλο αρχαίο θέατρο και τα νεκροταφεία της πόλης, τα οποία εντοπίστηκαν στους πρόποδες του λόφου Περάνθη.

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή (167 π. Χ – 324 μ. Χ), όταν ο Ρωμαίος στρατηγός Φούλβιος την πολιορκήσε στενά, πολλοί κάτοικοι της Αμβρακίας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή και να μεταβούν δια της βίας στο γειτονικό συνοικισμό της Νικόπολης. Η Αμβρακία δεν εγκαταλείφθηκε εντελώς, αλλά συνέχισε να κατοικείται σποραδικά. Για αρκετούς από τους επόμενους αιώνες, η Αμβρακία παρακμάζει και χάνεται ιστορικά.

Επιστρέφει στους βυζαντινούς χρόνους με την ονομασία πλέον Άρτα. Το οποίο όπως λένε θεωρίες συνδέεται με το λατινικό arta (το θηλυκό γένος του επιθέτου artus) που σημαίνει στενή. Μία άλλη άποψη, υποστηρίζει ότι το όνομα προέρχεται από το ρήμα αρτίζομαι και τη φράση “Άρτα αρτυμή του κόσμου”, η οποία τονίζει την παραγωγή σιτηρών της πόλης, με τα οποία “τάιζε τον κόσμο”.

Τη βυζαντινή εποχή η Άρτα αναπτύσσεται σταδιακά σε σημαντική πόλη. Λόγω της ανάπτυξής της, ο Μιχαήλ Άγγελος Κομνηνός Δούκας επέλεξε να την κάνει πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Ηπείρου, το οποίο είχε ιδρύσει ο ίδιος το 1204. Την περίοδο που ακολούθησε, η πόλη γνώρισε μεγάλη ακμή. Χτίστηκε το κάστρο της περιοχής, για να ενισχυθεί η αμυντική ικανότητα της πρωτεύουσας. Διατηρείται μέχρι σήμερα και αξιοποιείται από το δήμο και τους πολίτες για διάφορες δραστηριότητες. Επίσης την ίδια περίοδο, χτίστηκαν αρκετοί βυζαντινοί ναοί, οι οποίοι διατηρούνται και λειτουργούν μέχρι σήμερα. Ο εντυπωσιακός ναός της Παρηγορήτριας, ο ναός της πολιούχου της Άρτας της Αγίας Θεοδώρας και ο ναός του Αγίου Βασιλείου.

Μετά από πολλές εναλλαγές ηγεμόνων στην εξουσία του Δεσποτάτου, το 1449 η Άρτα καταλήφθηκε από τους Τούρκους. Ακολούθησε η περίοδος της Τουρκοκρατίας, κατά την οποία η Άρτα εξελίχθηκε σε ένα αξιόλογο εμπορικό κέντρο ενώ παράλληλα στα ορεινά της περιοχής πυκνώθηκαν οι πληθυσμοί και δημιουργήθηκαν νέοι οικισμοί σε πιο ασφαλείς περιοχές. Σημαντική ήταν και η πνευματική δραστηριότητα στην περιοχή, καθώς το 1500 ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο στην Άρτα, όπου φοίτησε και ο Μάξιμος Γραικός.

Την περίοδο που οι Έλληνες προετοίμαζαν την επανάσταση, πολλοί σημαντικοί οπλαρχηγοί έδρασαν στην περιοχή του νομού. Από το Κομπότι της Άρτας καταγόταν και ένας εκ των ιδρυτών της Φιλικής Εταιρείας, ο Νικόλαος Σκουφάς. Όταν κήρυξαν την επανάσταση στα Τζουμέρκα το 1821, σημειώθηκαν σημαντικές μάχες στην περιοχή. Μία από αυτές έγινε στο Πέτα το 1822, όπου σφαγιάστηκαν πολλοί Φιλέλληνες από τους Τούρκους. Η Άρτα καταλήφθηκε προσωρινά από τους επαναστάτες αλλά γρήγορα πέρασε ξανά στα χέρια των Τούρκων. Στις 24 Ιουνίου του 1881 έγινε η απελευθέρωση και η προσάρτηση στο ελληνικό κράτος, της Άρτας και των περιοχών ανατολικά του Άραχθου. Το υπόλοιπο τμήμα του σημερινού νομού ενώθηκε με την ελεύθερη Ελλάδα το 1913, μετά από σημαντικές μάχες στα χωριά της περιοχής.

Την περίοδο του Εμφύλιου Πολέμου, ιδρύθηκε στην Άρτα ο ΕΔΕΣ από τον Ναπολέοντα Ζέρβα. Την περίοδο αυτή διεξάγονταν πολλές σφοδρές συγκρούσεις μεταξύ των ανταρτών του ΕΔΕΣ και του ΕΛΑΣ με σκοπό την κατάληψη της πόλης. Οι απώλειες και για τις δυο πλευρές ήταν βαρύτατες.

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

1) Πύρρος ο βασιλιάς της Ηπείρου

Πρώτη αφήγηση - Το πρόσωπο

Ο Πύρρος γεννήθηκε το 319 π. Χ. , τέσσερα χρόνια μετά το θάνατο του Αλέξανδρου, γιος του Αιακίδου και της Φθίας. Ήταν διάδοχος της βασιλικής δυναστείας των Μολοσσών και συγγενείς με τον Αλέξανδρο, τον οποίο προσπάθησε αργότερα να μιμηθεί. Σε ηλικία 12 ετών ανέβηκε στο θρόνο της Ηπείρου. Ήταν αρκετά φιλόδοξος και ήθελε να επεκτείνει το κράτος του. Οι σύγχρονοί του τον παρομοίαζαν στην ανδρεία με τον Αλέξανδρο και τον Αχιλλέα. Είχε μεγάλες στρατιωτικές ικανότητες και ήταν εξαιρετικά μορφωμένος. Λόγω της εκρηκτικής του προσωπικότητας, η βασιλεία του ήταν η σημαντικότερη περίοδος στην ιστορία της Ηπείρου.

Πολέμησε στη Μακεδονία και την Πελοπόννησο. Το 280 π. Χ επικεφαλής στρατού 30 χιλιάδων μπήκε στην Ιταλία. Μετά από πολεμικές περιπέτειες και μεγάλες νίκες πέντε ετών κατά των Ρωμαίων, αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Ήπειρο το 275 π. Χ, μετά την ήττα στο Βενεβέντο. Μετά την εκστρατεία του στην Ιταλία και τη Σικελία, έφερε μαζί του στράτευμα, το οποίο για να το διατηρήσει και να το θρέψει κατέφυγε σε πόλεμο. Στράφηκε κατά του βασιλέα της Μακεδονίας Αντιγόνου Γονατά. Παρά τις μέτριες στρατιωτικές δυνάμεις και μέσα σε λίγες εβδομάδες κατόρθωσε να κατακτήσει το μεγαλύτερο μέρος της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας όχι μόνο με νίκες αλλά και χάρη στην εκτίμηση που είχαν προς αυτόν αρκετοί εξέχοντες Μακεδόνες. Η κατάκτησή του αυτή όμως, αμαυρώθηκε από τη σύλληψη των βασιλικών τάφων στις Αιγές από τους Γαλάτες μισθοφόρους του.

Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, επιστρέφοντας στην Ήπειρο, έπειτα από μια λαμπρή νίκη οι Ηπειρώτες τον ονόμασαν «Αετόν» και αυτός τους απαντούσε ότι οι φτερούγες του είναι τα όπλα τους. Με τις κατακτήσεις του ο Πύρρος είναι ο δημιουργός της μεγάλης Ηπείρου, που περιελάμβανε τη δυτική Ελλάδα και έφτανε πολύ βορειότερα της Επιδάμνου.

Ανταποκρινόταν σε κάθε νέα πρόκληση. Έτσι έφυγε το 272 π. Χ στο Άργος για να πολεμήσει. Στο δρόμο για το Άργος πέφτει σε ενέδρα του βασιλιά της Σπάρτης. Εκεί σκοτώνεται ο γιος του ο Πτολεμαίος πέφτοντας γενναία. Ο Πύρρος ωθούμενος από τον πόνο του, πολέμησε ξεπερνώντας τον εαυτό του.

Στο Άργος, καθώς πολεμούσε με ένα νέο, η μητέρα του φοβούμενη για τη ζωή του παιδιού της, του έριξε ένα κεραμίδι στο κεφάλι. Ο Πύρρος έπεσε λιπόθυμος στο έδαφος. Ένας στρατιώτης του Αντίγονου, αφού αναγνώρισε τον πεσμένο πολεμιστή, τον αποκεφάλισε με δέος και τρεμάμενα χέρια. Ο Αντίγονος δακρυσμένος έκαψε το πτώμα του και παρέδωσε τη στάχτη στο νεότερο γιο του Πύρρου, τον Έλενο για να τη φέρει στην Ήπειρο.

Το κράτος του Πύρρου, η συμμαχία των Ηπειρωτών υπό την κυριαρχία των Μολοσσών βασιλέων, απέκτησε τη μεγαλύτερη έκτασή του και έγινε μια από τις πρωτεύουσες δυνάμεις του κόσμου. Μετά το θάνατό του όμως, το βασίλειο της Ηπείρου έχασε τη δύναμή του.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: Στην πλατεία Κιλκίς, τοποθετημένο επί της οδού Ν. Σκουφά.

Χρονικός προσδιορισμός: η χρονολογία ανέγερσης είναι το 1996, επί δημαρχίας Κωνσταντίνου Βάγια.

Πηγή χρηματοδότησης: είναι χορηγία του αρτινού φαρμακοποιού Κλέων Τσέτη.

Περιγραφή έργου

Το έργο είναι σχεδιασμένο κάθετα και τοποθετημένο σε μία ορθογώνια βάση, ύψους 1,50 μέτρων. Η βάση είναι φτιαγμένη από τσιμέντο εσωτερικά και ντυμένη από πέτρινες πλάκες. Πάνω στη βάση έχει τοποθετηθεί ένας έφιππος ανδριάντας, σε φυσικό μέγεθος, φιλοτεχνημένος από ορείχαλκο. Η εικονιζόμενη μορφή κρατά στο δεξί χέρι ένα ξίφος και με το αριστερό τα ηνία. Η περικεφαλαία και η στάση του σώματος του εικονιζόμενου τονίζουν τις πολεμικές του αρετές αλλά επίσης διακρίνονται η επιβλητικότητα και η μεγαλοπρέπεια το πολεμιστή. Η στάση του αλόγου, δηλαδή τα τρία από τα τέσσερα πόδια ακουμπάνε στο έδαφος ενώ το μπροστινό αριστερό είναι ελαφρά σηκωμένο, συμβολίζει ότι ο έφιππος τραυματίστηκε σε περίοδο πολέμου αλλά πέθανε σε περίοδο ειρήνης. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στο Βασιλιά της Ηπείρου, Πύρρο.

Εικονοκείμενο: στο μπροστινό μέρος της βάσης, σε ορειχάλκινη ετικέτα αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΠΥΡΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

Ο καλλιτέχνης: έργο του ηπειρώτη γλύπτη από την Πρέβεζα, Στέλιου Τριάντη.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα	X	Πύργος
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1996
Πηγή χρηματοδότησης	Κλέων Τσέτης
Καλλιτέχνης	Στέλιος Τριάντης
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Πλατεία Κιλκίς

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινος ανδριάντας τοποθετημένος σε πέτρινη βάση. Στην πλατεία Κιλκίς επί της οδού Ν. Σκουφά

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων με την έγκριση της Αρχαιολογίας

2)Ναπολέον Ζέρβας

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Ναπολέον Ζέρβας, μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες της ελληνικής αντίστασης, γεννήθηκε το Μάιο του 1891 στην Άρτα. Η οικογένειά του είχε καταγωγή από το Σούλι. Αφού τελείωσε το γυμνάσιο στην Άρτα, κατατάχθηκε το 1910 εθελοντής στο στρατό. Οι στρατιωτικές του ικανότητες ήταν εξαιρετικές, ώστε να διακριθεί γρήγορα και κατά τους βαλκανικούς πολέμους να φτάσει στο βαθμό του ανθυπασπιστή. Το 1914 φοίτησε σε σχολή αξιωματικών και έγινε ανθυπολοχαγός. Οι διακρίσεις και οι απονομές συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια για τον ικανό αξιωματικό, και το 1920 αποκτά το βαθμό του ταγματάρχη.

Στην πολιτική του ζωή ήταν φανατικός υποστηρικτής του Βενιζέλου και μετά την ήττα των φιλελευθέρων αυτοεξορίστηκε στην Κωνσταντινούπολη. Μετά την μικρασιατική καταστροφή το 1922, επέστρεψε στο στράτευμα και την ενεργό του δράση. Η δικτατορία του Θεόδωρου Πάγκαλου, τον διόρισε το 1925 ως φρούραρχο της Αθήνας. Αυτή η θέση δεν τον εμπόδισε να προσπαθήσει να ανατρέψει αυτή τη δικτατορία και έτσι συμμετείχε στο πραξικόπημα του Γ. Κονδύλη το 1926. Μετά την ήττα του σε μάχες της Αθήνας, συλλαμβάνεται και καταδικάζεται σε ισόβια. Το 1928 ο Βενιζέλος τον αποστρατεύει τιμητικά με το βαθμό του αντισυνταγματάρχη.

Κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής ίδρυσε μαζί με άλλους δημοκράτες αξιωματικούς και πολιτικούς τον ΕΔΕΣ (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος), με σκοπό την αντίσταση ενάντια στους κατακτητές. Συμμετείχε ως στρατιωτικός διοικητής, με τμήματα του ΕΔΕΣ και τμήματα του ΕΛΑΣ (Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατός) του Άρη Βελουχιώτη και Άγγλους σαμποτέρ, σε ένα από τα μεγαλύτερα σαμποτάζ της κατεχόμενης Ευρώπης, την ανατίναξη της σιδηροδρομικής γέφυρας του Γοργοπόταμου. Οι Άγγλοι τον ενίσχυσαν υλικά και ηθικά. Παρά την εμπειρία και την ευστροφία του, δεν μπόρεσε να καταλάβει τον ρόλο των Άγγλων, οι οποίοι κατάφεραν να του αποσπάσουν την προσοχή από τον πραγματικό εχθρό, τους κατακτητές και τους Άγγλους, και τον έστρεψαν ενάντια στο ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ. Έτσι λίγο αργότερα διαλύθηκε ο ΕΔΕΣ.

Το 1945 ίδρυσε δικό του κόμμα, το Εθνικό Κόμμα. Στις εκλογές του 1946 εξέλεξε 25 βουλευτές. Ο ίδιος εκλέχθηκε βουλευτής Ιωαννίνων. Ανέλαβε τα καθήκοντά του ως υπουργός Δημόσιας Τάξης το 1947 και Δημοσίων Έργων το 1950. Το Εθνικό Κόμμα δεν είχε μεγάλη διάρκεια και ο ίδιος δεν επανεκλέγει βουλευτής. Αφού απογοητεύτηκε από αυτή την εξέλιξη, αποφάσισε να μην ασχοληθεί ξανά με τα κοινά. Έφυγε από τη ζωή το Δεκέμβριο του 1957 στην Αθήνα.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην ομώνυμη πλατεία επί της περιφερειακής οδού της Άρτας.

Χρονικός προσδιορισμός: η χρονολογία ανέγερσης είναι το 1969, επί δημαρχίας του Α. Κοσσυβάκη.

Πηγή χρηματοδότησης: ανεγέρθη με έρανο αρτινών πολιτών και τη βοήθεια του εθνικού στρατού.

Περιγραφή Έργου

Το έργο είναι σχεδιασμένο κάθετα. Είναι τοποθετημένο σε ένα μαρμάρινο βάθρο ύψους 2,00 μέτρων. Στο πάνω μέρος βρίσκεται ένας ορειχάλκινος ανδριάντας σε φυσικό μέγεθος. Η μορφή του μνημείου είναι φιλοτεχνημένη στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού ρεαλισμού. Τα πόδια του ανδριάντα είναι σε στατική θέση στο βάθρο ενώ το αριστερό χέρι είναι σηκωμένο και τεντωμένο πάνω από το ύψος των ώμων και με το δείκτη του χεριού να δείχνει κάτω. Δεν είναι τυχαία η τοποθέτηση του μνημείου στο συγκεκριμένο σημείο. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στον στρατιωτικό Ναπολέον Ζέρβα και με το δείκτη του χεριού του δείχνει τα Τζουμέρκα, τα βουνά και τα μέρη που πολέμησε. Στο πίσω μέρος του μνημείου βρίσκονται πέντε μαρμάρινες πλάκες, τοποθετημένες περιμετρικά σε κάθετη στάση. Πάνω στις πλάκες είναι επιγραφές από ορείχαλκο, στις οποίες αναγράφονται στοιχεία για τον Ζέρβα. Πιο συγκεκριμένα, τα μέρη που αγωνίστηκε ονομαστικά και οι χρονολογίες.

Εικονοκείμενο: στη μαρμάρινη βάση αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΖΕΡΒΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ 1891 – 1957» «ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ» «Ε.Δ.Ε.Σ Ε.Ο.Ε.Α 1941 – 1945»

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη Ιάσων Παπαδημητρίου.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα	X	Ναπολέον Ζέρβας
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1969
Πηγή χρηματοδότησης	Έρανος πολιτών – εθνικός στρατός
Καλλιτέχνης	Ιάσων Παπαδημητρίου
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Πλατεία Ζέρβα

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινος ανδριάντας τοποθετημένος σε μαρμάρινο βάθρο. Βρίσκεται στην πλατεία Ζέρβα επί της περιφερειακής οδού.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιός φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων με την έγκριση της Αρχαιολογίας

3)Γεώργιος Καραϊσκάκης

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης γεννήθηκε στη Σκουληκαριά Άρτας το 1782, μέσα σε μια σπηλιά από τη μοναχή Ζωή Ντιμισκή. Μεγάλωσε με θετή οικογένεια, αφού η μητέρα του τον εγκατέλειψε. Σε ηλικία 15 ετών εγκατέλειψε την οικογένειά του και δημιούργησε κλέφτικη ομάδα. Μετά από τρία χρόνια, έπεσε στα χέρια του Αλή Πασά, ο οποίος αφού αντιλήφθηκε τον ισχυρό του χαρακτήρα, τον κράτησε κοντά του. Έμαθε τη στρατιωτική τέχνη, γράμματα, ανάγνωση και γραφή στην Αυλή των Ιωαννίνων.

Το 1804 εγκατέλειψε τον Αλή Πασά και ακολούθησε τον περίφημο κλέφτη Κατσαντώνη. Συμμετείχε και διακρίθηκε σε πολλές μάχες κατά του πρώην αφεντικού του. Έτσι γίνεται το πρωτοπαλικάρο στην ομάδα του Κατσαντώνη.

Μετά το θάνατο του Κατσαντώνη και τη διάλυση της ομάδας το 1812, επιστρέφει στα Γιάννενα και δημιουργεί οικογένεια. Τον Ιανουάριο του 1821 συμμετείχε στη σύσκεψη της Λευκάδας, στην οποία αποφασίστηκε η προετοιμασία της εξέγερσης στη Στερεά Ελλάδα. Τον Απρίλιο αποτυγχάνει να ξεσηκώσει τους Ακαρνάνες και καταφεύγει στα χωριά των Τζουμέρκων. Το Μάιο οργάνωσε στρατόπεδο με άλλους οπλαρχηγούς της Δυτικής Στερεάς στο Πέτα της Άρτας. Συμμετείχε σε μάχες στο Κομπότι κατά των Τούρκων, αλλά επειδή τραυματίστηκε αποσύρθηκε για περίθαλψη. Το Σεπτέμβριο κατέλαβε την Άρτα σε σύμπραξη με τους Αρβανίτες.

Αρχές του 1823 σημείωσε την πρώτη του μεγάλη νίκη κατά των Τούρκων στη μάχη του Σοβολάκου. Προάγεται σε στρατηγό αλλά επειδή η υγεία του επιδεινώθηκε από φυματίωση, αποσύρθηκε στο μοναστήρι του Προυσού για ξεκούραση. Τον Ιούλιο του 1826 διορίστηκε αρχιστράτηγος της Ρούμελης. Παρότι ήταν σοβαρά άρρωστος συνέχισε να αγωνίζεται άλλοτε με νίκες και άλλοτε χωρίς αποτελέσματα.

Τον Απρίλιο του 1827 οι ελληνικές δυνάμεις έστησαν στρατόπεδο στο Φάληρο για να αντιμετωπίσουν σε μάχη τον Κιουταχί. Ο Καραϊσκάκης δεν συμφωνούσε με την επίθεση αυτή, γι' αυτό έμεινε στη σκηνή του άρρωστος. Την επόμενη μέρα κάποιοι Έλληνες επιτέθηκαν χωρίς διαταγή. Για να μη γενικευτεί η σύγκρουση, ο Καραϊσκάκης βγήκε από τη σκηνή του και έφιππος προχώρησε στο σημείο της συμπλοκής. Μία σφαίρα τον τραυμάτισε θανάσιμα. Πέθανε ξημερώματα της 23ης Απριλίου του 1827.

Ήταν αδύνατος και φιλάσθενος αλλά είχε θέληση, δύναμη σκέψης και ικανότητα στη γρήγορη λήψη αποφάσεων και εκτέλεση αυτών. Ήταν ηγέτης.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην ομώνυμη πλατεία, η οποία βρίσκεται μπροστά από το 4ο Δημοτικό Σχολείο Άρτας. Το μνημείο είναι τοποθετημένο επί της περιφερειακής οδού, κοντά στο κάστρο.

Χρονικός προσδιορισμός: η χρονολογία ανέγερσης είναι το 1973, επί δημαρχίας του Α. Κοσσυβάκη.

Πηγή χρηματοδότησης: Δήμος Αρταίων.

Περιγραφή Έργου

Το έργο είναι σχεδιασμένο κάθετα και τοποθετημένο πάνω σε ένα μαρμάρινο κύβο ύψους 0,80 εκατοστών. Στο πάνω μέρος βρίσκεται ένας ορειχάλκινος ανδριάντας σε όρθια στάση του σώματος, σε φυσικό μέγεθος. Η μορφή στο αριστερό χέρι κρατά ένα ξίφος και στη ζώνη έχει τρία όπλα. Φαίνεται ότι δε βρίσκεται σε στατική θέση, καθώς η φουστάνελα μοιάζει να παρασέρνεται από τον αέρα, το αριστερό πόδι είναι ελαφρά σηκωμένο, το οποίο δηλώνει κίνηση και το δεξί χέρι είναι σηκωμένο μέχρι τη μέση του σώματος και δείχνει ότι απευθύνεται σε κάποιον ή δείχνει κάτι. Δε φαίνεται να βρίσκεται εν ώρα αγώνος, καθώς το ξίφος είναι κατεβασμένο. Ο καλλιτέχνης κινείται στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού ρεαλισμού και παρουσιάζει τον εικονιζόμενο δυναμικό και αποφασιστικό. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στον αρματολό - αρχιστράτηγο της επανάστασης του 1821, Γεώργιο Καραϊσκάκη.

Εικονοκείμενο: στο μπροστινό μέρος του μαρμάρινου κύβου αναγράφεται σε κεφαλαιογράμματη γραφή «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ», «ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821», «ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΣΚΟΥΛΗΚΑΡΙΑΝ ΑΡΤΗΣ». Σε μικρογράμματη γραφή αναγράφεται « εγώ πεθαίνω.» «όμως εσείς να είστε μονιασμένοι και να βαστήξετε την πατρίδα».

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη και κεραμίστα Ιάσων Παπαδημητρίου.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Τηλέφωνο	26810 362225
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου

Πρόκειται για

Ανδριάντας	X	Γεώργιος Καραϊσκάκης
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1973
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων
Καλλιτέχνης	Ιάσων Παπαδημητρίου
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Πλατεία Καραϊσκάκη

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινος ανδριάντας τοποθετημένος σε μαρμάρινη βάση. Βρίσκεται στην πλατεία Καραϊσκάκη επί της περιφερειακής οδού, μπροστά από το 4^ο Δημοτικό Σχολείο.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

NAI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων με την έγκριση της Αρχαιολογίας

4) Μάξιμος Γραικός

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο κατά κόσμο Μιχαήλ Τριβώλης, γεννήθηκε στην Άρτα το 1470 μ. Χ. Η οικογένειά του, η οποία καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη, ήταν πλούσια και ευσεβής. Όταν αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το σπίτι τους στο Μυστρά μετά την πτώση του Δεσποτάτου, επέλεξαν ως νέο τόπο εγκατάστασης και διαβίωσης, την Άρτα.

Τα πρώτα του γράμματα τα διδάχτηκε από ένα δάσκαλο, που του έκανε ιδιαίτερα μαθήματα στο σπίτι. Όταν ήταν 14 ετών, οι γονείς του τον έστειλαν στην Κέρκυρα για να συμπληρώσει τη μάθησή του δίπλα σε πιο έμπειρους καθηγητές. Εκεί έμεινε μέχρι τα 20 του χρόνια. Στη συνέχεια επέλεξε να σπουδάσει στο εξωτερικό.

Το 1492 ταξίδεψε στην Ιταλία και πιο συγκεκριμένα στην πόλη της Φλωρεντίας. Εκεί σπούδασε δίπλα στο σπουδαίο Έλληνα φιλόλογο της εποχής Ιωάννη Λάσκαρη. Κοντά του διδάχτηκε Θεολογία, Ιστορία και Φιλοσοφία, ενώ παράλληλα έμαθε την αρχαία ελληνική, λατινική, γαλλική και ιταλική γλώσσα.

Κατά την παραμονή του στη Φλωρεντία, έμεινε για λίγο καιρό στο μοναστήρι του Αγίου Μάρκου. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα, επισκέφτηκε τη μονή Βατοπεδίου στο Άγιο Όρος και επέλεξε να γίνει Αγιορείτης.

Σε ηλικία 35 ετών γίνεται ο μοναχός Μάξιμος. Μελετούσε βαθιά και συστηματικά χριστιανούς συγγραφείς στη βιβλιοθήκη της Μονής. Εκεί παρέμεινε για δέκα χρόνια. Το ήθος και η μόρφωσή του τον είχαν κάνει αρκετά γνωστό στο Άγιο Όρος. Το κύρος που διέθετε ήταν ο λόγος της αποστολής του στη Ρωσία.

Το 1515 ο ηγεμόνας της Μόσχας Βασίλειος Ιβάνοβιτς, ζήτησε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και το Άγιο Όρος, το μοναχό Σάββα να μεταβεί για ένα διάστημα στη Ρωσία, ώστε να μεταφράσει εκ νέου λειτουργικά βιβλία και την Αγία Γραφή, από τα ελληνικά στα ρωσικά, διορθώνοντας έτσι τις αλλοιώσεις που είχαν υποστεί από την απειρία μεταφραστών. Επειδή όμως ο μοναχός Σάββας ήταν γέρος και αδύναμος, επιλέχθηκε να πάρει τη θέση του ο Μάξιμος.

Στη Ρωσία ο Μάξιμος μαζί με τους βοηθούς του έφτασαν στις αρχές του 1518. Εκεί ο ηγεμόνας και ο Μητροπολίτης της Μόσχας, υποδέχτηκαν τους απεσταλμένους με μεγάλη τιμή. Ο Μάξιμος άρχισε αμέσως να ασχολείται με τη βιβλιοθήκη του ηγεμόνα. Επειδή ο ίδιος γνώριζε ελάχιστα τη ρωσική γλώσσα, μετέφραζε τα κείμενα από τα ελληνικά στα λατινικά και οι βοηθοί του από τα λατινικά στα ρωσικά. Όλη η εργασία διήρκεσε 17 μήνες. Όταν τελείωσε και παρέδωσε το έργο του στον ηγεμόνα, ήλπιζε ότι θα του επέτρεπαν την επάνοδό του στο Άγιο Όρος. Επειδή οι θεολογικές και φιλολογικές τους γνώσεις είχαν εκτιμηθεί ιδιαίτερα στη Μόσχα, του ανέθεταν συνεχώς νέες εργασίες και διορθώσεις.

Όσο καιρό παρέμεινε στη Ρωσία, ο Μάξιμος δημιούργησε στενές επαφές με σημαντικές φυσιογνωμίες της ρωσικής πνευματικής κοινωνίας, αλλά παράλληλα αποκτούσε και εχθρούς. Την ίδια περίοδο επικρατούσαν δύο τάσεις σχετικά με το μοναχισμό. Η μία υποστήριζε ότι τα μοναστήρια θα πρέπει να έχουν στην ιδιοκτησία τους χωριά και δούλους χωρικούς, ενώ η άλλη υποστήριζε ότι οι μοναχοί δεν πρέπει να αντιδικούν με τους χωρικούς για υλικά αγαθά. Ο Μάξιμος δεν είχε ταχθεί σε καμία από τις δύο τάσεις. Υποστήριζε πως η Εκκλησία δικαιούται να έχει στην περιουσία της έκταση για τα απολύτως απαραίτητα πράγματα. Ήταν κατά του υπερβολικού πλούτου, οποίος τόνιζε ότι διαφθείρει τον άνθρωπο.

Όταν άλλαξε ηγεμόνα η Μόσχα, ο Μάξιμος δεν υποστήριζε τις απόψεις και τις πράξεις του. Έτσι ο νέος ηγεμόνας διέταξε τη σύλληψή του το 1425 με ψεύτικες κατηγορίες. Στη δίκη που πραγματοποιήθηκε το Μάιο του ίδιου έτους, τον κατηγορήσαν για αίρεση, μαγεία, κατάκριση και συνωμοσία κατά του ηγεμόνα, κατάκριση εναντίον των μοναστηριών κ. α. Τον καταδίκασαν σε εγκλεισμό στη μονή Βολοκαλάμσκ ως αμετανόητο αμαρτωλό. Έξι χρόνια παρέμεινε σκλαβωμένος σε ένα στενό κελί. Του απαγόρευσαν γράφει και του αφαίρεσαν τα βιβλία. Για εκείνον το χειρότερο ήταν που του απαγόρευσαν τη συμμετοχή στις ακολουθίες του Ναού και τη Θεία Κοινωνία. Μόνη παρηγοριά ήταν η αδιάλειπτη προσευχή του.

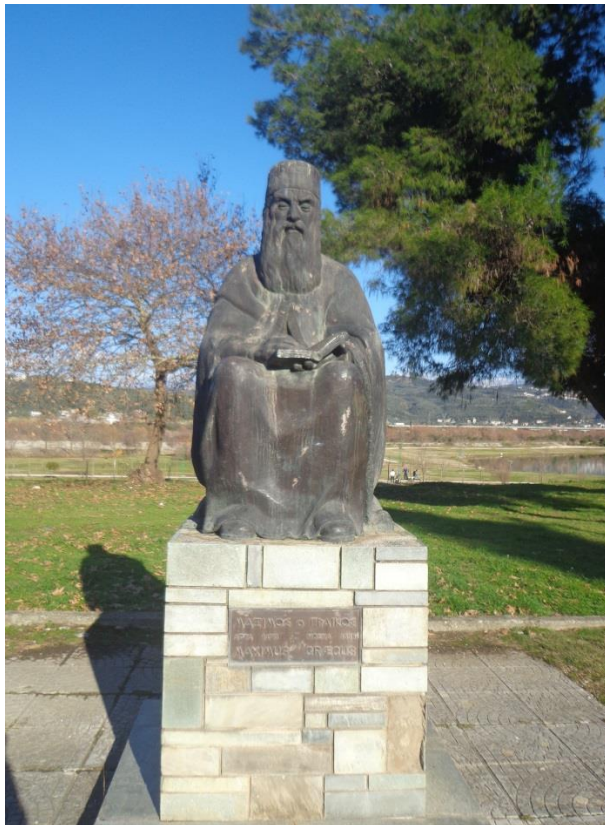
Έμεινε φυλακισμένος για 23 χρόνια και η εκδικητικότητα των κρατούντων δεν ελαττώθηκε με τον καιρό. Η φυλάκισή του απασχόλησε πολλούς Πατριάρχες, οι οποίοι παρακαλούσαν τον ηγεμόνα για την απελευθέρωσή του, όμως χωρίς αποτέλεσμα. Αφέθηκε ελεύθερος το 1548 και πήγε να ζήσει στη μονή της Αγίας Τριάδος, έξω από τη Μόσχα. Αναπαύθηκε στις 21 Ιανουαρίου του 1560, στη Ρωσία, σε ηλικία 90 ετών. Ήταν ο πρώτος στη Ρωσία, μάρτυρας υπέρ της Ορθοδοξίας. Έγινε γνωστός με το όνομα Μάξιμος Γραικός, λόγω της καταγωγής του από την Ελλάδα.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στο πάρκο δίπλα από τον σταθμό των υπεραστικών λεωφορείων (ΚΤΕΛ), επί της περιφερειακής οδού κοντά στο παραλίμνιο πάρκο.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1979, επί δημαρχίας του Ν. Σιμεντζή.

Πηγή χρηματοδότησης: με δαπάνη των μελών του Συλλόγου «Σκουφάς» , σωματείων κοινοτήτων και φίλων Άρτας.

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό είναι σχεδιασμένο κάθετα και τοποθετημένο σε μία τσιμεντένια βάση ύψους 0,70 εκατοστών, ντυμένη από πέτρινες πλάκες. Ο ανδριάντας σχεδιάστηκε σε φυσικό μέγεθος από ορείχαλκο. Η μορφή παρουσιάζει το Μάξιμο Γραικό καθιστό, με τα δυο του χέρια να ακουμπάνε στα γόνατά του κρατώντας ένα ανοιχτό βιβλίο, ενώ τα πόδια του μόλις ξεχωρίζουν κάτω από το ράσο του. Έχει φιλοτεχνηθεί με ρεαλιστικό στυλ. Ο καλλιτέχνης στην περίπτωση αυτή επιμένει στον τονισμό των φυσιολογικών χαρακτηριστικών, με την πλούσια γενειάδα, τις δύο κάθετες ρυτίδες του μετώπου και τα κατεβασμένα μάτια, που κοιτούν που κοιτούν προς το ανοιχτό βιβλίο.

Εικονοκείμενο: στη βάση του μνημείου είναι τοποθετημένη μια ορειχάλκινη επιγραφή, στην οποία αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΜΑΞΙΜΟΣ ΓΡΑΙΚΟΣ ΑΡΤΑ 1470 ΜΟΣΧΑ 1556 MAXIMUS GRAECUS».

Καλλιτέχνης : είναι έργο του γλύπτη Στέλιου Τριάντη.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακής οδού & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα	X	Μάξιμος Γραικός
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1979
Πηγή χρηματοδότησης	Μέλη συλλόγου «Σκουφάς»
Καλλιτέχνης	Στέλιος Τριάντης
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Στο πάρκο κοντά στα ΚΤΕΛ

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινος ανδριάντας τοποθετημένος σε πέτρινη βάση. Βρίσκεται στο πάρκο δίπλα στα ΚΤΕΛ επί της περιφερειακής οδού

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Πολιτιστικός Σύλλογος Άρτας «Σκουφάς»

5) Τσολιές '17

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο, γεγονός

Την περίοδο του 1917 η Ελλάδα εισέρχεται επίσημα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο οποίος εξαπλώθηκε πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης. Σε αυτόν αναμίχθηκαν όλες οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής.

Τα αίτια της έναρξης του Μεγάλου Πολέμου (1914) , οφείλονται κυρίως στις οικονομικές συνθήκες της εποχής και στις βλέψεις διαφόρων χωρών να επεκτείνουν τα κράτη τους. Η οικονομική ανάπτυξη της Γερμανίας, οδήγησε στην όξυνση του ανταγωνισμού της με την Αγγλία για την κυριαρχία στις μεγάλες αγορές. Επίσης η Αυστροουγγαρία την ίδια περίοδο βρισκόταν σε ανταγωνισμό με τη Ρωσία για την κυριαρχία στα Βαλκάνια.

Στις αρχές του Αυγούστου η Γερμανία κήρυξε πόλεμο κατά της Ρωσίας και της Γαλλίας. Η Αγγλία και η Ιαπωνία κήρυξαν πόλεμο ενάντια της Γερμανίας. Όταν αυτή εισέβαλε στο Βέλγιο. Με το μέρος της Γερμανίας και της Αυστρίας τάχθηκαν η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Βουλγαρία, οι οποίες ονομάστηκαν «Κεντρικές Δυνάμεις». Από την άλλη με τους Αγγλογάλλους και τους Ρώσους συντάχθηκαν η Σερβία, το Μαυροβούνιο, το Βέλγιο , η Ιαπωνία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Ελλάδα, η Κίνα και οι ΗΠΑ. Όλες μαζί ονομάστηκαν «Αντάντ».

Στην αρχή του πολέμου οι πιο μεγάλες μάχες έγιναν στη Γαλλία και το Βέλγιο. Ο πόλεμος συνεχίστηκε μέχρι το 1918 με πολλές μεγάλες μάχες και παράλληλα σημαντικές απώλειες. Στην Ελλάδα η παρουσία των συμμαχικών στρατευμάτων της «Αντάντ» στη Θεσσαλονίκη, προκάλεσε αναστάτωση, γιατί άλλα κόμματα είχαν φιλικές διαθέσεις προς τους συμμάχους και άλλα ήταν αντίθετα. Τότε η Ελλάδα χωρίστηκε στα δύο: Το «κράτος των Αθηνών» υπό τον βασιλιά Κωνσταντίνο και το «κράτος της Θεσσαλονίκης» υπό Ελευθέριο Βενιζέλο. Τη λύση έδωσαν οι Γάλλοι, που υποχρέωσαν τον βασιλιά Κωνσταντίνο να φύγει από την Ελλάδα. Τότε η Ελλάδα ενωμένη εισήλθε στον πόλεμο στις «Αντάντ» και στις 27 Ιουνίου του 1917 κήρυξε πόλεμο κατά των «Κεντρικών Δυνάμεων».

Την περίοδο αυτή αλλά και την περίοδο των Βαλκανικών πολέμων, σημειώθηκαν πολλές μάχες σε όλη την Ελλάδα, με πολλές απώλειες αλλά και νίκες με την απελευθέρωση πολλών πόλεων, σε Μακεδονία και Ήπειρο. Στα μέρη της Ηπείρου και συγκεκριμένα σε δύσβατες περιοχές και χωριά, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μάχες, οι οποίες συνέβαλαν στην εξέλιξη των γεγονότων, τόσο με τις απώλειες όσο και με την απόκτηση εκτάσεων. Μία από αυτές τις μάχες σημειώθηκε σε ένα χωριό του νομού Άρτας, το Γρίμποβο, όπου επικράτησαν οι Έλληνες.

Γενικότερα η Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Μεγάλου πολέμου, είχε σημαντικές απώλειες στα πεδία των μαχών αλλά κέρδισε και σημαντικά εδάφη. Τη Θράκη και τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στη δυτική είσοδο της πόλης της Άρτας. Πάνω στη διαχωριστική νησίδα μεταξύ της περιφερειακής οδού και της οδού Αλ. Ζάρα.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1966, επί δημαρχίας του Α.Κοσσυβάκη.

Πηγή χρηματοδότησης: Δήμος Αρταίων.

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε τσιμεντένιο βάθρο και γύρω από αυτό είναι πέτρες, μικροί βράχοι και λουλούδια. Πρόκειται για έναν ορειχάλκινο ανδριάντα σε όρθια στάση του σώματος και σε φυσικό μέγεθος. Το έργο είναι προς τιμήν του Έλληνα Εύζωνα πολεμιστή. Ο καλλιτέχνης παρουσιάζει τον Εύζωνα εν ώρα μάχης. Φοράει φουστανέλα, τσαρούχια, χιτώνιο και καπέλο με φούντα. Στην πλάτη του έχει ένα σάκο εκστρατείας. Στα δυο του χέρια κρατάει ένα τουφέκι και εφ' όπλου λόγχη. Έχει το αριστερό του πόδι προτεταμένο και είναι έτοιμος να ορμήσει στη μάχη. Ο γλύπτης φιλοτέχνησε το συγκεκριμένο έργο την περίοδο που βρισκόταν ο ίδιος στο στρατό.

Εικονοκείμενο: δεν αναγράφεται κάτι πάνω στο γλυπτό.

Καλλιτέχνης: έργο του Τήνιου γλύπτη Λευτέρη Βαλάκα.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα	X	Τσολιάς '17
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1966
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων
Καλλιτέχνης	Λευτέρης Βαλάκας
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Νησίδα διασταύρωσης περιφερειακής οδού και Αλ. Ζάρα

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινος ανδριάντας σε τσιμεντένιο βάθρο. Βρίσκεται στη διαχωριστική νησίδων μεταξύ της περιφερειακής οδού και την οδό Αλ. Ζάρα.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων

6)Κώστας Κρυστάλλης

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Κώστας Κρυστάλλης γεννήθηκε το 1868 στο Συρράκο των Ιωαννίνων. Ο πατέρας του ήταν εύπορος έμπορος των Ιωαννίνων. Φοίτησε στη Ζωσιμαία Σχολή στα Ιωάννινα. Ήταν ακόμα μαθητής όταν εξέδωσε το πρώτο του ποίημα «Αι σκιάι του Άδου» (1887), το οποίο αναφερόταν στους εθνικούς αγώνες και τους ήρωες του 1821. Επειδή όμως η Ήπειρος τότε ήταν σκλαβωμένη, τον καταζητούσαν οι Τούρκοι. Για να αποφύγει τη σύλληψη, αναγκάστηκε να φύγει στην Αθήνα.

Εκεί εργάστηκε σε τυπογραφείο ως στοιχειοθέτης, σε αθηναϊκό περιοδικό ως συντάκτης, σε εγκυκλοπαίδεια ως λημματογράφος και υπάλληλος στα εκδοτήρια των Σιδηροδρόμων Πελοποννήσου. Από αυτές τις δουλειές που έκανε τα εισοδήματά του δεν ήταν αρκετά κι έτσι αναγκάζονταν να μένει σε υπόγειες κατοικίες χωρίς ήλιο, οι οποίες έβλαπταν την υγεία του. Λόγω των αντίξοων συνθηκών που ζούσε, προσβλήθηκε από φυματίωση. Μια αρρώστια που στην εποχή του, δεν υπήρχε αντίδοτο. Η μόνη του χαρά και διασκέδαση ήταν η ποίηση, η μελέτη και οι εκδρομές στην Πεντέλη και στην Πάρνηθα. Εκεί όπου τα βουνά της Αττικής του θύμιζαν για λίγο τα μέρη του, το χωριό του στα βουνά της Πίνδου.

Ο Κρυστάλλης εμπνευσμένος από τα βουνά της Ηπείρου και τη βουκολική ζωή, άρχισε να γράφει τα έργα του. Μέσα από την προσμονή του να γυρίσει στη γενέτειρά του, γεννήθηκε η ειδυλλιακή ποίησή του. Έγραψε πεζογραφήματα για τους «Βλάχους της Πίνδου» και το πατριωτικό «Ο Καλόγερος της Κλεισούρας του Μεσολογγίου». Από τα έργα του ξεχώρισαν τα «Αγροτικά» (1891) και ο «Τραγουδιστής του Χωριού και της Στάνης» (1892), με τα οποία τιμήθηκε με έπαινο στο Φιλαδέλφειο διαγωνισμό. Σε αυτά τα ποιήματα, χαρακτηριστικά είναι το βουκολικό χρώμα, η επιρροή της λαϊκής παράδοσης και του δημοτικού τραγουδιού, η ελληνική φύση και τα περήφανα βουνά. Ο ποιητής με την προσωπική του τέχνη στα έργα του, πρόσθεσε ένα νέο τόνο στη νεοελληνική ποίηση.

Στα τέλη του 1893 κέρδισε κάποια χρήματα στο λαχείο, κι έτσι μπόρεσε να δημοσιεύσει τα «Πεζογραφήματά» του. Λίγο αργότερα, όμως η αρρώστια του επιδεινώθηκε και ο ποιητής ήταν πλέον αδύναμος. Επέστρεψε στην Ήπειρο και συγκεκριμένα στο σπίτι της αδελφής του, στην Άρτα. Πέθανε στις 22 Απριλίου του 1894, σε ηλικία μόλις 26 χρονών.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην ομώνυμη πλατεία επί της περιφερειακής οδού.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1925 επί δημαρχίας του Μ. Πατσαλιά.

Πηγή χρηματοδότησης: με έρανο του συλλόγου «Οι Φίλοι του Κρυστάλλη»

Περιγραφή έργου

Το μνημείο αναπαριστά το πρόσωπο και το άνω μέρος του σώματος, χωρίς τα άκρα. Είναι σχεδιασμένο από μάρμαρο και στηρίζεται σε μία πέτρινη βάση, ύψους 3,00 μέτρων περίπου. Το κεφάλι δεν κοιτάει ευθεία, αλλά είναι ελαφρά γυρισμένο προς την αριστερή πλευρά. Η προτομή απεικονίζει τον ποιητή Κώστα Κρυστάλλη και δεν έχει τοποθετηθεί τυχαία στο συγκεκριμένο μέρος. Πίσω από το μνημείο βρίσκεται το σπίτι όπου πέθανε ο ποιητής. Ο καλλιτέχνης σχεδίασε το έργο έτσι ώστε ο Κρυστάλλης να “αγναντεύει” τα βουνά και τα μέρη όπου μεγάλωσε και αποκτούσε έμπνευση για τα ποιήματά του. Στο κάτω μέρος της βάσης είναι τοποθετημένη μία ανάγλυφη μαρμαρίνη πλάκα, η οποία εικονίζει ποιητική λύρα, ποιμενική γκλίτσα, φλογέρα, αυλό και ένα ανοιχτό βιβλίο που γράφει “τα τραγούδια του χωριού και της στάνης, 1894”. Κάτι που χαρακτηρίζει το ποιητή Κρυστάλλη.

Εικονοκείμενο: στο κάτω μέρος του βάθρου αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ»

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη Θωμά Θωμόπουλου

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακής οδού & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Κώστας Κρυστάλλης
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1925
Πηγή χρηματοδότησης	Σύλλογος «Οι φίλοι του Κρυστάλλη»
Καλλιτέχνης	Θωμάς Θωμόπουλος
Υλικό	Μάρμαρο
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Πλατεία Κρυστάλλη

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Μαρμάρινη προτομή τοποθετημένη πέτρινο βάθρο. Βρίσκεται στην πλατεία Κρυστάλλη επί της περιφερειακής οδού στην ανατολική είσοδο της πόλης.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

ΟΧΙ

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

ΟΧΙ

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Ο Δήμος Αρταίων με έγκριση της Αρχαιολογίας

7) Ιωάννης Δ. Μακρυγιάννης

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο αγωνιστής του 1821, Ιωάννης Μακρυγιάννης γεννήθηκε στο Αβορίτι του Κροκυλείου Φωκίδος το 1797. Ήταν μωρό όταν έμεινε ορφανός από πατέρα, τον οποίο είχαν σκοτώσει Τούρκοι. Ο ίδιος ονομάστηκε αργότερα Μακρυγιάννης, για το ψηλό του ανάστημα. Σε ηλικία 14 ετών, η μητέρα του τον έστειλε ως υπηρέτη στην Άρτα, στο σπίτι του Θανάση Λιδωρίκη. Στην Άρτα έμεινε δέκα χρόνια, όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο, ως έμπορας και δανειστής. Έτσι απέκτησε σημαντική περιουσία και συνείδηση μικροαστού. Ήταν αγράμματος, αλλά σε ηλικία 33 ετών έμαθε να γράφει ώστε να μπορέσει να περιγράψει τη ζωή του στα απομνημονεύματά του, όπως αναφέρει και ο ίδιος.

Παραμονές της ελληνικής επανάστασης εντάχθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Τον Μάρτιο του 1821, οι Φιλικοί τον έστειλαν στην Πάτρα για να ελέγξει την κατάσταση, όπου κινδύνευε να συλληφθεί. Όταν επέστρεψε στην Άρτα, οι Τούρκοι τον φυλάκισαν και τον βασάνιζαν για 70 μέρες, με σκοπό να τους αποκαλύψει που κρύβει την περιουσία του. Προσποιούμενος τον ετοιμοθάνατο, μπόρεσε να ξεφύγει, και μετά από περιπέτειες έφτασε στο Πέτα, όπου εκεί πολέμησε στο πλευρό του Γώγου Μπακόλα.

Στη συνέχεια αρρώστησε κι έτσι κατέβηκε στο Μεσολόγγι κι από εκεί στα Σάλωνα, όπου έγινε καλά. Τον Αύγουστο του 1822 ακολούθησε τον Οδ. Ανδρούτσο και τον Γ. Γκούρα στην Αθήνα, αλλά απογοητευμένος από τις πράξεις τους, τους άφησε και κατέβηκε στο Μοριά. Εκεί ο πήρε εντολή από τον Κολοκοτρώνη να ακολουθήσει τον γιο του, το Γενναίο. Ο Μακρυγιάννης όμως, ούτε εκεί έμεινε ευχαριστημένος από τις αντιθέσεις των πολιτικών. Όταν σχηματίστηκαν δύο κυβερνήσεις, εκείνος βρέθηκε στο πλευρό του Κουντουριώτη, του Κωλέττη και του Μαυροκορδάτου. Τον έκαναν αντιστράτηγο για τις υπηρεσίες που τους πρόσφερε. Ο ίδιος δε συμφωνούσε με τις πράξεις της κυβέρνησης που ακολουθούσε, ούτε με αυτά που τον προέτρεπαν να κάνει. Αλλά όπως σημειώνει και ο ίδιος στα Απομνημονεύματά του, ήταν άμαθος από τέτοιες καταστάσεις και παρασυρόταν από τα γεγονότα.

Όταν έφτασε στο Μοριά ο Ιμπραήμ, ο Μακρυγιάννης μαζί με τον Δ. Υψηλάντη, τον Κ. Μαυρομιχάλη και άλλους, τον πολέμησαν αποφασιστικά στο Νιόκαστρο και στους Μύλους τον Ιούνιο του 1825. Αργότερα παραιτήθηκε από το βαθμό του στρατηγού και πολέμησε ως απλός στρατιώτης σε πολλές μάχες στον Πειραιά και την Αθήνα. Ενώ πήρε μέρος με επιτυχία σε πολλές επικίνδυνες αποστολές. Την περίοδο 1828-1830, διετέλεσε ως στρατιωτικός διοικητής της Πελοποννήσου αλλά αντικαταστάθηκε από τον Νικηταρά.

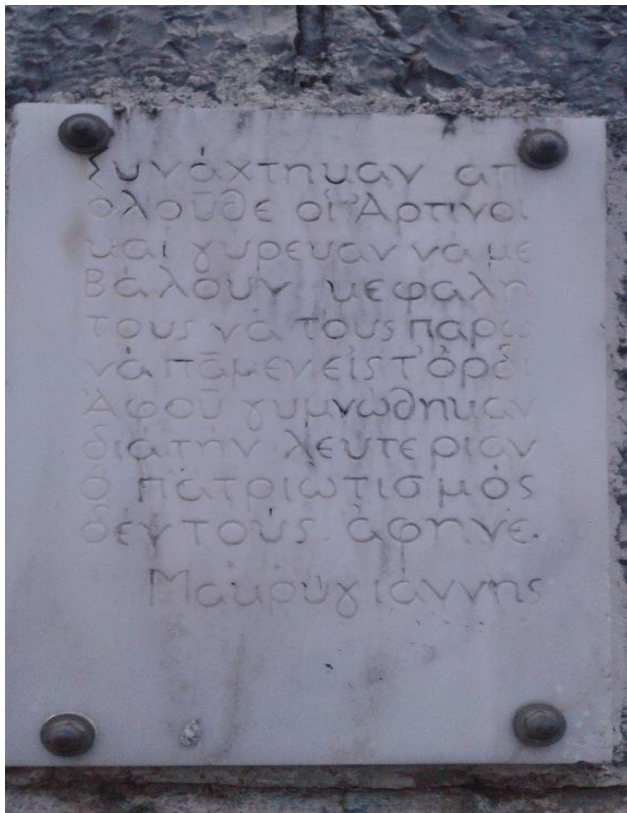
Κατά την Οθωνική περίοδο, οι βασιλικοί τον κατηγόρησαν για συνωμοσία και τον φυλάκισαν το 1852. Η φυλακή και η κακομεταχείριση τον κατέβαλαν. Το 1854 αποφυλακίστηκε με εντολή του τότε πρωθυπουργού και συναγωνιστή του, Δ. Καλλέργη. Έπειτα στράφηκε στη θρησκεία και προσευχόταν συνεχώς σε μια σπηλιά κοντά στη γειτονιά του. Το 1862 τιμήθηκε με το βαθμό του υποστράτηγου και το 1864 του αντιστράτηγου. Πέθανε μετά από λίγο καιρό σε ηλικία 67 ετών στην Αθήνα. Η κηδεία του έγινε με μεγάλες τιμές.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην είσοδο του κάστρου της Άρτας

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1962 επί δημαρχίας του Χ. Γκίζα

Πηγή χρηματοδότησης: ο Δήμος Αρταίων

Περιγραφή έργου

Το έργο αναπαριστά ρεαλιστικά το πρόσωπο και το επάνω μέρος του σώματος χωρίς τα άκρα. Η προτομή είναι κατασκευασμένη από μάρμαρο και εδράζεται σε πέτρινη βάση. Ο καλλιτέχνης παρουσιάζει με ρεαλιστικό στυλ τα χαρακτηριστικά και τις λεπτομέρειες του προσώπου του εικονιζόμενου, τα μάτια, τις γραμμές και τα ρούχα του. Στη ζώνη, η οποία διακρίνεται ελάχιστα, έχει τοποθετήσει τα όπλα του πολεμιστή. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στο στρατηγό Μακρυγιάννη.

Εικονοκείμενο: σε μαρμάρινη επιγραφή αναγράφονται λόγια του Μακρυγιάννη από τα απομνημονεύματά του « Συνάχτηκαν απ' ολούθε οι Αρτινοί και γύρευαν να με βάλουν κεφαλή τους να τους πάρω να πάμεν εις τ' ορδί. Αφού γυμνώθηκαν δια την λευτεριάν ο πατριωτισμός δεν τους άφηνε. Μακρυγιάννης»

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη και χαράκτη Νικόλα (Παυλόπουλου).

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Ιωάννης Μκρυγιάννης
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1962
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων
Καλλιτέχνης	Νικόλας
Υλικό	Μάρμαρο
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Στην είσοδο του κάστρου

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Μαρμάρινη προτομή τοποθετημένη σε πέτρινη βάση. Βρίσκεται δυτικά της εισόδου του κάστρου.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

ΟΧΙ

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

ΟΧΙ

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων με έγκριση της Αρχαιολογίας

8) Μιχαήλ Περάνθης

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Μιχαήλ Περάνθης γεννήθηκε το 1917 στην Άρτα, όπου και τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε νομικά, λαμβάνοντας το πτυχίο Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών. Ταυτόχρονα επιδόθηκε στη δημοσιογραφία. Εργάστηκε στις εφημερίδες «Εθνος», «Αθηναϊκή», «Ελεύθερος λόγος» κ. λ. π

Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας, στη Θράκη, κηρύχθηκε ο πόλεμος, όπου φοίτησε στη Σχολή της Καβάλας και εξήλθε ανθυπολοχαγός, υπηρετώντας στο Μακεδονικό μέτωπο μέχρι τον Απρίλιο του 1941. Την περίοδο της κατοχής, εργάστηκε επί τρία χρόνια ως υπάλληλος του ελεγκτικού Συνεδρίου. Από το Δεκέμβριο του 1944 μέχρι το Δεκέμβριο του 1948 υπηρέτησε πάλι στο στρατό για μια ολόκληρη τετραετία ως υπολοχαγός και τιμήθηκε με τον Πολεμικό Σταυρό.

Αφού επανήλθε στην ενεργό δημοσιογραφία, έγραψε επιφυλλίδες και χρονογραφήματα και ασχολήθηκε με την κριτική του βιβλίου, του θεάτρου και του κινηματογράφου. Συνεργάστηκε επίσης στο ραδιόφωνο και έδωσε πολλές διαλέξεις τόσο στην Αθήνα όσο και στα επαρχιακά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα, Άρτα κ.α.)

Υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη της «Εθνικής Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών», στη διοίκηση της οποίας μετείχε σχεδόν συνέχεια από το 1945. Το 1958 εξελέγη γενικός γραμματέας της «Ομοσπονδίας Λογοτεχνικών και Καλλιτεχνικών Οργανώσεων». Επίσης διετέλεσε σύμβουλος πνευματικών θεμάτων στο υπουργείο Προεδρίας Κυβερνήσεως (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων).

Από το 1935 άρχισε να δημοσιεύει ποιήματα, δοκίμια, μελέτες, διηγήματα και πεζογραφήματα σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά (Νέα Εστία, Ελληνικά Δημιουργία, Ηπειρωτική Εστία, Νέα Πορεία, Σκουφάς κ.α.). Ποιήματά του μεταφράστηκαν στα γαλλικά, γερμανικά, γιουγκοσλαβικά και αρμένικα. Επίσης απέσπασε σημαντικά βραβεία κατά την λογοτεχνική του πορεία. Μερικά από αυτά είναι: το 1935 στο διαγωνισμό της Ηπειρωτικής Εταιρίας Ιωαννίνων για την καλύτερη λαογραφική συλλογή, το 1952 από την Ακαδημία Αθηνών για την έκδοση τα Άπαντα του Κρυστάλλη και το 1957 το μυθιστόρημά του «Σουλιώτες», βραβεύτηκε δύο φορές από το Υπουργείο Παιδείας και από το Δήμο Αθηναίων.

Τρία από τα πιο αντιπροσωπευτικά του έργα είναι ο «Κοσμοκαλόγερος» (1948), μυθιστορηματική βιογραφία του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, η «Σκληρή βροχή» (1952), λυρικό μυθιστόρημα της στρατιωτικής ζωής και οι «Σουλιώτες» (1957), ένα πλατύ ιστορικό μυθιστόρημα. Μέσα από αυτά τα έργα φαίνεται το μέτρο των δυνατοτήτων του και η αξία του ως πεζογράφος.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στο πάρκο δίπλα στο σταθμό υπεραστικών λεωφορείων (ΚΤΕΛ). Επί της περιφερειακής οδού, κοντά στο παραλίμνιο πάρκο.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1998

Πηγή χρηματοδότησης: προσφορά της συζύγου του, Νίκης Περάνθη

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό αναπαριστά μόνο το πρόσωπο από το λαιμό και άνω, το οποίο είναι τοποθετημένο πάνω σε μια πέτρινη βάση. Η προτομή είναι σχεδιασμένη από ορείχαλκο υλικό και κοιτάει ευθεία. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στο λογοτέχνη Μιχαήλ Περάνθη. Στο έργο δεν κυριαρχεί το ενδυματολογικό στοιχείο αλλά κυρίως το βλέμμα και οι γραμμές του προσώπου.

Εικονοκείμενο: αναγράφεται σε κεφαλαιογράμματη γραφή «ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ 1917 – 1984»

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη Νίκου Περαντινού

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Μιχαήλ Περάνθης
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1998
Πηγή χρηματοδότησης	Νίκη Περάνθη
Καλλιτέχνης	Νίκος Περαντινός
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Στο πάρκο δίπλα στα ΚΤΕΛ

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινη προτομή τοποθετημένη σε πέτρινο βάθρο. Βρίσκεται στο πάρκο δίπλα στα ΚΤΕΛ, στην ανατολική είσοδο της πόλης.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

NAI

Ποιός φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Πολιτιστικός σύλλογος «Ο Μακρυγιάννης»

9) Γεώργιος Παπαγεωργίου – Ράγκος

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Γεώργιος Παπαγεωργίου – Ράγκος γεννήθηκε το 1907 στο χωριό Καταρράκτης των Κεντρικών Τζουμέρκων, του νομού Άρτας. Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού του με δάσκαλο τον πατέρα του. Συνέχισε τις εγκύκλιες σπουδές του στο τριτάξιο Ελληνικό Σχολείο Αγνάντων και στο τετραετές τότε Γυμνάσιο Άρτας.

Το 1924 πέρασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και σπούδασε για δύο χρόνια με έξοδα του Κράτους, ως τρόφιμος του Ακαδημαϊκού Οικοτροφείου. Το 1929 αφού πήρε το πτυχίο της Φιλοσοφικής Σχολής, αξιοποίησε τις ειδικές σπουδές του και τις πνευματικές του δυνάμεις για 35 χρόνια ως φιλόλογος καθηγητής και ως λόγιος, λογοτέχνης και συγγραφέας.

Στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του συνέβαλαν ευεργετικές και δυσμενείς επιδράσεις. Δηλαδή θλιβερά βιώματα κατά την περίοδο των πολέμων, η Ιταλο-γερμανική κατοχή και η εθνική Αντίσταση, οι απότομες πολιτικές αλλαγές, οικονομικές στερήσεις αλλά και ασθένειες και θάνατοι μελών της οικογένειάς του. Όλα μαζί δημιούργησαν έναν άνθρωπο με χαρακτηριστικό ψυχισμό, ο οποίος εκφραζόταν με ευαισθησίες και συγκινήσεις αλλά και με έντονα πνευματικά ενδιαφέροντα και δημιουργικές ανατάσεις μέχρι το θάνατό του.

Ως φιλόλογος καθηγητής, εργάστηκε από το 1929 έως το 1959 στο Γυμνάσιο Τρικάλων, στο Γυμνάσιο Αγνάντων, στη Ζωσιμαία Σχολή και στο Γυμνάσιο θηλέων Ιωαννίνων. Δίδαξε κυρίως κλασικά και νεότερα φιλολογικά έργα, την αρχαία και νεοελληνική γλώσσα και την ιστορία του πολιτισμού. Επίσης έγραψε άρθρα και μελέτες για την παιδεία, τα οποία έτυχαν την προσοχή αρμόδιων εκπαιδευτικών παραγόντων και λειτουργών.

Στη διαμόρφωση των πνευματικών του πεποιθήσεων συνετέλεσαν ο δάσκαλος πατέρας του, οι παιδαγωγοί του στα Γυμνάσια που φοίτησε, οι καθηγητές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το κίνημα του Σχολείου Εργασίας κατά τη δεκαετία του 1930. Εκτιμούσε ιδιαίτερα τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τη θεωρούσε ως κορμό του πνευματικού βίου.

Διακρίθηκε στη Μέση Εκπαίδευση για τη φιλολογική του κατάρτιση και για τη σταθερή και έντονη διάθεση να ακολουθεί τα βήματα των Ηπειρωτών Διδασκάλων. Μελέτησε συστηματικά έργα επίλεκτων προγόνων του και τα μετέδωσε στη νεοελληνική γλώσσα στους μαθητές του, ώστε να εμπνευστούν από αυτόν οι επόμενες γενιές. Τέλος, μέσα από τα έργα του μετέδιδε του πόνους και τους πόνους του, της οικογένειάς του και του τόπου του.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στο πάρκο δίπλα στο σταθμό υπεραστικών λεωφορείων (ΚΤΕΛ). Επί της περιφερειακής οδού.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το 1970

Πηγή χρηματοδότησης: δωρεά αδελφότητας Καταρακτινών Αθηνών «Η Αγία Αικατερίνη»

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό αναπαριστά το πρόσωπο και το άνω μέρος του σώματος, χωρίς τα άκρα. Η προτομή είναι σχεδιασμένη από ορείχαλκο υλικό και εδράζεται σε μία πέτρινη βάση. Η κεφαλή είναι τοποθετημένη μπροστά. Το μνημείο είναι προς τιμήν του φιλόλογου Παπαγεωργίου – Ράγκου.

Εικονοκείμενο: σε κεφαλαιογράμματη γραφή αναγράφεται «ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ – ΡΑΓΚΟΣ , ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ 1907 – 1965»

Καλλιτέχνης: έργο του Τήνιου γλύπτη Στρατή Φιλιπότη

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Παπαγεωργίου – Ράγκος Γ
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1970
Πηγή χρηματοδότησης	Αδελφότητα «Η Αγία Αικατερίνη»
Καλλιτέχνης	Στρατής Ι. Φιλιππότης
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Στο πάρκο δίπλα στα ΚΤΕΛ

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινη προτομή τοποθετημένη σε πέτρινη βάση. Βρίσκεται στο πάρκο δίπλα στα ΚΤΕΛ, στην ανατολική είσοδο της πόλης.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

ΟΧΙ

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

ΝΑΙ

Ποιός φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Πολιτιστικός σύλλογος «Ο Μακρυγιάννης»

10) Γιάννης Μόραλης

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Γιάννης Μόραλης γεννήθηκε στην Άρτα τον Απρίλιο του 1916. Μέχρι το 1922 έζησε με την οικογένειά του στην Πρέβεζα, όπου ήταν διορισμένος ο πατέρας του ως φιλόλογος. Από την παιδική του ηλικία φάνηκε η καλλιτεχνική του κλίση, μέσα από τα παιχνίδια με τις χρωματιστές κιμωλίες του πατέρα του και από τις ζωγραφιές του στις ριγέ κόλες των διαγωνισμάτων. Το 1927 φεύγουν από την Άρτα και εγκαθίστανται οικογενειακώς στην Αθήνα.

Ήδη έχει αποφασίσει ότι θα γίνει ζωγράφος. Έτσι σε ηλικία 15 ετών δίνει εξετάσεις στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών. Αφού γίνεται αποδεκτός, σπουδάζει δίπλα στον Αργυρό, τον Γερασιώτη, τον Παρθένη και τον Κεφαλληνό ζωγραφική και χαρακτική. Μόλις αποφοιτά από την ΑΣΚΤ το 1936, φεύγει για τη Ρώμη και στη συνέχεια στο Παρίσι όπου παρακολούθησε μαθήματα νωπογραφίας στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού (École nationale supérieure des beaux-arts) στα εργαστήρια ζωγραφικής και τοιχογραφίας, ενώ παράλληλα παρακολουθούσε και μαθήματα ψηφιδωτού στο École Arts et Métiers.

Με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου το 1939, αναγκάζεται να επιστρέψει στην Ελλάδα. Την περίοδο 1941-1945 αφοσιώθηκε στην προσωπογραφία. Το 1947 εκλέχθηκε τακτικός καθηγητής της προπαρασκευαστικής τάξης στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών. Το 1949 μαζί με τους ζωγράφους: Τσαρούχη, Νικολάου, Εγγονόπουλο και Χατζηκυριάκο - Γκίκα, συμμετείχε στην ίδρυση της καλλιτεχνικής ομάδας «Αρμός». Από το 1954 άρχισε να συνεργάζεται με το Θέατρο Τέχνης του Κάρολου Κουν και στη συνέχεια με το Εθνικό Θέατρο. Το 1958 συμμετείχε με το Γιάννη Τσαρούχη και τον γλύπτη Αντώνη Σώχο στη Μπιενάλε της Βενετίας, όπου προτάθηκε για βραβείο. Η πρώτη του ατομική έκθεση πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το 1959 στην αίθουσα εκθέσεων «Αρμός».

Ο Γ. Μόραλης είχε ως τόπο έμπνευσης, δημιουργίας και περισυλλογής, ένα αγαπημένο του νησί, την Αίγινα. Εκεί είχε χτίσει στη δεκαετία του '70 ένα σπίτι με χρήματα από προσωπική του έκθεση, στο οποίο περνούσε όμορφες στιγμές με στενούς του φίλους που είχε φιλοξενήσει όπως ήταν ο ποιητής Ελύτης, ο γλύπτης Χ. Καπράλος, ο ζωγράφος Νικολάου και ο αρχιτέκτονας Α. Κωνσταντινίδης. Η Αίγινα ήταν σημαντική για τον ζωγράφο τόσο ώστε σε πολλά έργα του πρώτα έβαζε τον τόπο και μετά την υπογραφή του.

Στα έργα του Γ. Μόραλη περιλαμβάνονται εικονογραφήσεις των βιβλίων του Ελύτη και του Σεφέρη, εξώφυλλα δίσκων, γλυπτά, τοιχογραφίες, σκηνικά και κοστούμια για το Εθνικό Θέατρο. Επίσης γνωστό του έργο είναι ο διάκοσμος του ξενοδοχείου Χίλτον στην Αθήνα και συνθέσεις του στο σταθμό του Πανεπιστημίου στο μετρό της Αθήνας.

Ο Μόραλης έχει χαρακτηριστεί ως ο μεγάλος δάσκαλος ζωγραφικής και χαρακτικής της ελληνικής τέχνης του 20ου αιώνα. Αυτό φαίνεται και από τις βραβεύσεις που έχει λάβει για το έργο του, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το 1965 ο βασιλιάς Κωνσταντίνος του απένειμε το παράσημο του Ταξιάρχη του Φοίνικος. Το 1973 έλαβε Χρυσό Μετάλλιο στη Διεθνή Έκθεση του Μονάχου. Το 1979 του απονεμήθηκε το Αριστείο των Τεχνών από την Ακαδημία Αθηνών. Σήμερα τα έργα του βρίσκονται σε δημόσιες και ιδιωτικές σχολές σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Η Άρτα τιμά το ζωγράφο δίνοντας το όνομα του στη δημοτική πινακοθήκη της, τοποθετώντας την προτομή του στον προαύλιο χώρο του κτιρίου, τον οποίο και ονομάζει σε πλατεία «Γ. Μόραλη».

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην ομώνυμη πλατεία, στον προαύλιο χώρο της Δημοτικής Πινακοθήκης Άρτας “Γ. Μόραλης”.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε στις 23 – 12 – 2016 για το «Έτος Μόραλη».

Πηγή χρηματοδότησης: από δημοτικούς πόρους.

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό αναπαριστά το πρόσωπο και το άνω μέρος του σώματος χωρίς τα άκρα. Η προτομή φιλοτεχνήθηκε από μπρούτζο υλικό και εδράζεται σε ένα βάθρο ύψους 1,20 μέτρων κατασκευασμένο από οπλισμένο σκυρόδεμα με λεπτομέρειες μάρμαρου. Η κεφαλή είναι τοποθετημένη μπροστά. Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου διακρίνεται η ηλικία του εικονιζόμενου. Διακρίνεται επίσης και το ενδυματολογικό στοιχείο. Το μνημείο είναι προς τιμήν του Έλληνα ζωγράφου Γιάννη Μόραλη.

Εικονοκείμενο: σε μαρμάρινη πλάκα είναι τοποθετημένη μια επιγραφή σχεδιασμένη στο σχήμα μιας παλέτας χρωμάτων με ένα πινέλο. Πάνω σε αυτή αναγράφεται σε κεφαλαιογράμματη γραφή «ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΡΑΛΗΣ» και με μικρογράμματη γραφή «ζωγράφος».

Καλλιτέχνης: έργο του γλύπτη και χαράκτη Δ. Τσιρογιάννη.

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Μόραλης Γιάννης
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	2016
Πηγή χρηματοδότησης	Δημοτικοί πόροι
Καλλιτέχνης	Δ. Τσιρογιάννης
Υλικό	Μπρούτζος
Διαστάσεις	60 X 20 X 40
Τοποθεσία	Προαύλιο Δημοτικής Πινακοθήκης

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Μπρούτζινη προτομή επί υφιστάμενης βάσης οπλισμένου σκυροδέματος. Βρίσκεται στον προαύλιο χώρο της Δημοτικής Πινακοθήκης.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων

11) Γεώργιος Κοντζιούλας

Πρώτη αφήγηση – πρόσωπο

Ο Γεώργιος Κοντζιούλας γεννήθηκε στο χωριό Πλατανούσα του νομού Ιωαννίνων το 1909. Μεγάλωσε φτωχικά. Ο πατέρας του ήταν ταχυδρόμος. Αφού τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο στη γενέτειρά του, φοίτησε με κόπο και στερήσεις στο Σχολαρχείο στο Καλέντζι Ιωαννίνων και στο Γυμνάσιο της Άρτας. Ήταν άριστος μαθητής, αγνός, τίμιος και αγαπητός από όλους τους συμμαθητές του. Από τότε άρχισε να γράφει εκλεκτούς στίχους, οι οποίοι δημοσιεύονταν σε διάφορα περιοδικά.

Όταν τελείωσε το Γυμνάσιο, το 1926, πήγε στην Αθήνα και γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παράλληλα με τις σπουδές του εργαζόταν ως μεταφραστής και διορθωτής σε διάφορα αθηναϊκά περιοδικά και εφημερίδες (« Μπουκέτο»). Αυτοδίδαχτος, έγινε γνώστης της αρχαίας Ελληνικής, Λατινικής και Γαλλικής Φιλολογίας. Πήρε το πτυχίο του το 1938.

Οι στερήσεις και η σκληρή δουλειά, έκαναν αδύναμο τον οργανισμό του και έτσι το 1934 προσβλήθηκε από φυματίωση, μια αρρώστια που τον ταλαιπώρησε σε όλη την υπόλοιπη ζωή του.

Ασχολήθηκε με όλα τα είδη του λόγου, ποίηση, πεζογραφία, κριτική, μετάφραση και έγινε μέλος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών. Αγαπούσε και νοσταλγούσε την Άρτα. Τη θεωρούσε ως την πνευματική του τροφό, διότι εκεί άρχισε να δημιουργεί τα πρώτα του έργα, εμπνευσμένος από τις περιπλανήσεις του στα στενά σοκάκια τις πόλης, τις πλατείες και τα δρομάκια. Νοσταλγούσε επίσης με συγκίνηση τους παλιούς του συμμαθητές.

Παρακολουθούσε την πνευματική κίνηση της Άρτας και έδειχνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το σύλλογο «Σκουφά» και το ομότιτλο περιοδικό, όπου έστελνε τακτικά για δημοσίευση ανέκδοτα ποιήματα και διηγήματά του. Ένα από τα τελευταία του έργα που δημοσίευσε είναι το ανέκδοτο ποίημα «Οι χωριατοπούλες».

Επέστρεψε στη γενέτειρά του το 1942. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και οργάνωσε το καλλιτεχνικό τμήμα της VIII Μεραρχίας ΕΛΑΣ Ηπείρου, όπου ήταν διευθυντής από το 1943 έως το 1945.

Το 1945 επέστρεψε στην Αθήνα. Παντρεύτηκε και έκανε οικογένεια. Τον Αύγουστο του 1956 έφυγε από τη ζωή από καρδιακή προσβολή.

Μετά το θάνατο του Κοτζιούλα, η οικογένειά του και οι φίλοι του συγκέντρωσαν τα έργα του, πεζά και ποιήματα, και τα δημοσίευσαν κατά καιρούς.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην είσοδο της κεντρικής οδού της πόλης Ν. Σκουφά, κοντά στον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου.

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε στις αρχές της δεκαετίας του 1970. (δεν βρέθηκαν ακριβείς πληροφορίες)

Πηγή χρηματοδότησης: Δήμος Αρταίων

Περιγραφή έργου

Το γλυπτό αναπαριστά το πρόσωπο και το άνω μέρος του σώματος του εικονιζόμενου, χωρίς τα άκρα. Η προτομή είναι σχεδιασμένη από ορείχαλκο υλικό και βρίσκεται πάνω σε μία ορθογώνια κάθετη μαρμάρινη βάση. Η κεφαλή είναι τοποθετημένη μπροστά. Από τα χαρακτηριστικά του εικονιζόμενου διακρίνονται αυτά του προσώπου και το ενδυματολογικό στοιχείο. Το έργο είναι αφιερωμένο στο Γεώργιο Κοτζιούλα.

Εικονοκείμενο: στη μαρμάρινη βάση αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ», το οποίο διακρίνεται με δυσκολία.

Καλλιτέχνης: έργο του Ηπειρώτη γλύπτη Θεόδωρου Παπαγιάννη

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή	X	Γ. Κοτζιούλας
Ηρώο		
Μνημείο		

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	Αρχές 1970
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων
Καλλιτέχνης	Θόδωρος Παπαγιάννης
Υλικό	Χαλκός
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Ανατολική είσοδος της οδού Ν. Σκουφά

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Ορειχάλκινη προτομή τοποθετημένη σε μαρμάρινη βάση. Βρίσκεται στην ανατολική είσοδο της οδού Ν. Σκουφά.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

ΝΑΙ

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

ΟΧΙ

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων

12) Μνημείο πεσόντων Εθνικής Αντίστασης 1941 – 1945

Πρώτη αφήγηση – γεγονός

Στη μάχη της Άρτας, η οποία έγινε την περίοδο του Ά γύρου του εμφυλίου πολέμου, ενεπλάκησαν δύο οργανώσεις, ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ. Ξεκίνησε στις 21 Δεκεμβρίου του 1944, διήρκεσε δύο ημέρες και ήταν η πιο φονική εκείνης της περιόδου.

Οι μεραρχίες του ΕΛΑΣ, στις 18 Δεκεμβρίου, είχαν εντολή επίθεσης κατά του ΕΔΕΣ στην περιοχή της Ηπείρου. Στην περιοχή της Άρτας, ο ΕΛΑΣ διέταξε να παραταχθούν 3.500 περίπου αντάρτες, ενώ ο ΕΔΕΣ διέταξε να παραταχθούν περίπου 1.000 αντάρτες στην πόλη της Άρτας. Σκοπός του ΕΔΕΣ ήταν η άμυνα και η αποτροπή της επίθεσης του ΕΛΑΣ κατά της Άρτας, ενώ ο ΕΛΑΣ είχε ως σκοπό την κατάληψη της Άρτας ώστε να διακοπεί ο ανεφοδιασμός του ΕΔΕΣ στην υπόλοιπη περιοχή της Ηπείρου και συγκεκριμένα των Ιωαννίνων.

Οι μάχες των δύο οργανώσεων έγιναν σε όλη την περιοχή γύρω από την πόλη της Άρτας και η πιο φονική ήταν αυτή στα υψώματα της Βαλαώρας – Προφήτης Ηλίας (λόφος Περάνθης). Την πόλη υπερασπίζονταν η Ι Ταξιαρχία του ΕΔΕΣ υπό τον Συνταγματάρχη Κ. Κωνσταντόπουλο ενώ την επίθεση στην πόλη ανέλαβε η VIII Μεραρχία ΕΛΑΣ υπό τον Στρατηγό Αυγερόπουλο.

Ο ΕΛΑΣ ξεκίνησε από την περιοχή Νεοχωράκι προς την Περάνθη όπου συνάντησε τα πρώτα τμήματα του ΕΔΕΣ. Στο τέλος οι απώλειες για τον ΕΛΑΣ ανέρχονται στους 80 νεκρούς και τραυματίες, ενώ για τον ΕΔΕΣ στους 65 νεκρούς και τραυματίες. Μετά το τέλος των μαχών και την κατάληψη της Άρτας από τον ΕΛΑΣ, ξεκίνησαν συλλήψεις και εκτελέσεις Εθνικοφρόνων Ελλήνων.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στην κεντρική πλατεία του Αγίου Δημητρίου

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε το Μάρτιο του 2005

Πηγή χρηματοδότησης: Δήμος Αρταίων

Περιγραφή έργου

Το μνημείο αποτελείται από δύο μεγάλες ορθογώνιες μαρμάρινες πλάκες, οι οποίες είναι τοποθετημένες σε πλάγια θέση. Η βάση στην οποία βρίσκονται είναι επίσης από μάρμαρο υλικό. Στο πάνω μέρος του έργου απεικονίζονται πέντε μορφές, σχεδιασμένες από ορείχαλκο. Παρουσιάζονται δύο πεσόντες, δύο αγωνιστές εν κινήσει με όπλα στα χέρια και μία γυναικεία φιγούρα με φτερά, κρατώντας στο χέρι ένα περιστέρι. Η γυναικεία φιγούρα συμβολίζει την ειρήνη και τη ελευθερία. Το γλυπτό είναι προς τιμήν των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης την περίοδο 1941 – 1945 του Νομού Άρτας.

Εικονοκείμενο: στο κάτω μέρος του μνημείου αναγράφεται κεφαλαιογράμματη γραφή «ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΞΕΝΗ ΚΑΤΟΧΗ, 1941 – 1945»

Ανάμεσα από δύο χαραγμένα στεφάνια αναγράφονται οι στίχοι ενός ποιήματος «“ Η μεγαλοσύνη στα έθνη δεν μετριέται με το στρέμμα με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται και με το αίμα” Κωστής Παλαμάς»

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο	X	Εθνικής Αντίστασης 1941-1945

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	2005
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων
Καλλιτέχνης	X
Υλικό	Μάρμαρο
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Πλατεία Αγίου Δημητρίου

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Μαρμάρινο μνημείο τοποθετημένο σε μαρμάρινη βάση. Βρίσκεται στην κεντρική πλατεία Αγίου Δημητρίου.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων

13) Μνημείο πεσόντων του πολέμου 1897

Πρώτη αφήγηση – γεγονός

Με αφορμή το Κρητικό ζήτημα, άρχισε η πολεμική αναμέτρηση μεταξύ της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τον Απρίλιο του 1897. Οι πολεμικές συγκρούσεις διήρκεσαν 30 ημέρες. Ο πληθυσμός της Κρήτης, η οποία ήταν ακόμη υπό την κατοχή των Οθωμανών, επαναστάτησε θέλοντας να ενωθεί με την Ελλάδα.

Στις αρχές του 1897 ελληνικά στρατεύματα με 1.500 άνδρες και διοικητή τον Τιμολέον Βάσσο, αποβιβάστηκαν στην Κρήτη για να την απελευθερώσουν και να την ενώσουν με την Ελλάδα. Παρενέβησαν όμως οι Ευρωπαϊκές δυνάμεις με στρατό ώστε να σταματήσουν οι εχθροπραξίες. Το Φεβρουάριο ο ελληνικός στόλος αποσύρθηκε και ο στρατός κατευθύνθηκε βόρεια προς τη Θεσσαλία και την Ήπειρο.

Στην Ήπειρο υπήρχαν 15.000 Έλληνες στρατιώτες με διοικητή τον συνταγματάρχη Μάνο και 28.000 Τούρκοι του Αχμέτ Χιφσί Πασά. Οι Έλληνες είχαν σχηματίσει γραμμή άμυνας από την Άρτα στο Πέτα ενώ οι Τούρκοι βρίσκονταν στις περιοχές των Ιωαννίνων, Πέντε Πηγάδια και μπροστά από την Άρτα. Στις 18 Απριλίου οι Τούρκοι άρχισαν να βομβαρδίζουν την Άρτα αλλά δεν μπόρεσαν να φτάσουν στη γέφυρα. Υποχώρησαν και κατευθύνθηκαν προς τη Φιλιπιάδα, την οποία κατέλαβε λίγες μέρες αργότερα ο συνταγματάρχης Μάνος. Οι Έλληνες στρατιώτες προχώρησαν μέχρι τα Πέντε Πηγάδια με νέες επιθέσεις χωρίς όμως επιτυχία, αφού δεν έρχονταν ενισχύσεις. Στις 13 του Μάη ο ελληνικός στρατός κάνει νέα επίθεση κοντά στην τοποθεσία Στρεβίνα, με σκοπό να την καταλάβει και να κρατήσει την αμυντική θέση. Αυτό είχε επιτυχία, αφού ήρθαν ενισχύσεις από τα αριστερά. Υποχώρησαν όμως αργότερα με πολλές απώλειες.

Στις 4 Μάη οι δύο αντίπαλοι στρατοί βρίσκονταν στις θέσεις τους και τους χώριζε μόνο ο Άραχθος. Στις 6 του Μάη οι Τούρκοι ύψωσαν λευκή σημαία στο κάτω Ιμαρέτ και ειδοποίησαν το ελληνικό Στρατηγείο ότι είχαν διαταγή για σύναψη ανακωχής. Οι διαπραγματεύσεις έγιναν την επόμενη μέρα πάνω στην ιστορικά Γέφυρα της Άρτας και εκεί καθορίστηκε η ουδέτερη ζώνη. Η ανακωχή της Θεσσαλίας υπογράφηκε στις 8 του Μάη στο χωριό Ταράτσα της Λαμίας.

Μετά το τέλος του “ατυχούς” πολέμου, όπως τον χαρακτήρισαν αργότερα, η Ελλάδα αναγκάστηκε να πληρώσει πολεμικές αποζημιώσεις στις δυνάμεις και στην Τουρκία και να παραχωρήσει ένα μέρος της Θεσσαλίας στην Τουρκία. Υποχρεώθηκε επίσης στην επιτροπή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία αποχώρησε από την Κρήτη .

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: στο πάρκο κοντά στα ΚΤΕΛ επί της περιφερειακής οδού

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε στις 14 – 9 – 1903

Πηγή χρηματοδότησης: ο στρατός με πρωτοβουλία του Συνταγματάρχη Μιλτ. Δόξα

Περιγραφή έργου

Το μνημείο αποτελείται από τέσσερα διαφορετικού μεγέθους τμήματα μάρμαρου. Τα επίπεδα είναι τοποθετημένα από το πιο μεγάλο στο πιο στενό, έτσι ώστε να δίνει ύψος στο γλυπτό. Είναι τοποθετημένο σε περίβλεπτη θέση. Είναι σχεδιασμένο από καλλιμάρμαρο. Το έργο έχει κατασκευαστεί προς τιμήν των νεκρών του πολέμου του 1897.

Εικονοκείμενο: στο μάρμαρο αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα « ΤΟΙΣ ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΠΕΣΟΥΣΙΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΟΥ 1897»

Καλλιτέχνης: κατασκευάστηκε από το στρατό

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδός & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο	X	Πεσόντων πολέμου 1897

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	1903
Πηγή χρηματοδότησης	Στρατός
Καλλιτέχνης	X
Υλικό	Καλλιμάρμαρο
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Στην ανατολική είσοδο της πόλης, επί της περιφερειακής οδού απέναντι από την πλατεία Ζέρβα

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Καλλιμάρμαρο μνημείο. Βρίσκεται στον κήπο απέναντι από την πλατεία Ζέρβα.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος ανάπλαση;

OXI

Ποιός φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων με έγκριση της Αρχαιολογίας

14) Μνημείο Εβραίων Μαρτύρων

Πρώτη αφήγηση – γεγονός

Υπήρξε μία από τις παλαιότερες εβραϊκές κοινότητες της Ελλάδας. Στην Άρτα υπήρχαν 100 εβραϊκές οικογένειες που ανέπτυσαν θαυμαστή πνευματική και θρησκευτική δραστηριότητα. Την περίοδο του “Δεσποτάτου της Ηπείρου” χτίστηκε η πρώτη Συναγωγή, η “Γκρέκα”, και λειτούργησε το πρώτο νεκροταφείο στη θέση “Πετροβούνι”, στο λόφο Περάνθη, σε μια έκταση που παραχωρήθηκε από την αγία Θεοδώρα.

Η οικονομική ανάπτυξη των Εβραίων συνεχίστηκε μέχρι το 1346, οπότε υπέστησαν τον πρώτο τους διωγμό από το Κράλη της Σερβίας Στέφανο Ντουσάν.

Το 1449 μετά την κατάκτηση της Άρτας από τους Τούρκους, οι Εβραίοι έτυχαν θρησκευτικής και οικονομικής ελευθερίας. Ζούσαν στους συνοικισμούς “Όχθο”, “Τσιμέντα” και “Ρολόι”. Μετά την απελευθέρωση της πόλης από τον τούρκικο ζυγό, διατήρησαν την ελευθερία τους και αριθμούσαν σε 800 άτομα. Ήταν ευσεβείς, βαθιά θρησκευόμενοι, νομοταγείς και συμβίωναν ειρηνικά με τους Χριστιανούς συμπολίτες τους.

Οι Εβραίοι της Άρτας καταρτίζονταν επαγγελματικά ως εξής: είχαν έξι μεγάλα εμπορικά καταστήματα και άλλα μικρότερα, δερματοπωλεία, υαλοπωλεία, φανοποιεία, γαλακτοπωλεία, κρεοπωλεία και ραφεία. Επίσης υπήρχαν δυο εκπαιδευτικοί, ένας γιατρός και ένας δημόσιος υπάλληλος. Το 1911 ιδρύθηκε μια μεγάλη εμπορική ανώνυμη εταιρία, η οποία δέσποζε στην αγορά για πολλά χρόνια.

Διατηρούσαν εβραϊκό σχολείο, επί της οδού Φιλελλήνων, το οποίο αποτελούνταν από δύο μεγάλες αίθουσες. Η μία αίθουσα χρησιμοποιούνταν για αποθήκη τροφίμων και σιταριού και η άλλη ως αίθουσα διδασκαλίας. Υπήρχαν δύο δάσκαλοι οι οποίοι δίδασκαν την ελληνική και την εβραϊκή γλώσσα. Εκεί φοιτούσαν Εβραίοι μαθητές και μερικοί Χριστιανοί. Την περίοδο της Μικρασιατικής καταστροφής στέγασε πρόσφυγες.

Το 1920 η Εβραϊκή Κοινότητα Άρτας αναγνωρίστηκε ως “Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου” και συμμετείχε σε όλες τις δημόσιες δραστηριότητες της πόλης. Κατά την απογραφή του 1939 τα μέλη αριθμούσαν περίπου τους 500, ενώ κατά τη Γερμανική κατοχή έφταναν τους 384 Εβραίους.

Σύμφωνα με μαρτυρίες, τη νύχτα της 24ης Μαρτίου του 1944, οι Ναζοί συνέλαβαν τους περισσότερους Εβραίους της πόλης και τους εκτόπισαν στα χιτλερικά στρατόπεδα του θανάτου στο Αουσβιτς. Ελάχιστοι ήταν εκείνοι που μπόρεσαν να διαφύγουν σε διάφορα χωριά. Τραγική ήταν η τύχη μιας εβραϊκής οικογένειας που κρύβονταν στο χωριό Κομμένο της Άρτας, όταν οι Γερμανοί μπήκαν και έσφαξαν τους 317 κατοίκους, μεταξύ των οποίων και την εβραϊκή οικογένεια.

Επίσης άλλη μία μαρτυρία Εβραίου πολίτη, ο οποίος κατάφερε να ζήσει και να επιστρέψει στην Άρτα, περιγράφει ότι εκείνη τη νύχτα έκρυβαν στο σπίτι τους την οικογένεια ενός λοχαγού, ο οποίος ήταν αντάρτης στα βουνά. Νόμιζαν ότι οι Γερμανοί έψαχναν εκείνους αλλά τελικά είχαν έρθει για τους ίδιους. Τους διέταξαν, με τραχιά φωνή, να τους ακολουθήσουν. Αρχικά τους συγκέντρωσαν όλους στην πλατεία Κιλκίς. Την επόμενη μέρα τους φόρτωσαν σε αυτοκίνητα για το Αγρίνιο, την Πάτρα και την Αθήνα και από εκεί σε βαγόνια για το Άουσβιτς. Όταν έφτασαν εκεί, μετά από δέκα μέρες, εξαντλημένοι, χωρίς φαγητό και έγινε η διαλογή σε στρατόπεδα. Όσοι ήταν ανήμποροι να δουλέψουν έμπαιναν σε σειρά για τα κρεματόρια. Όσοι ήταν πιο γεροί, τους κουρέβανε, τους ξύριζαν, τους τρυπούσαν το χέρι με το νούμερο και τους ανέθεταν τις σκληρές και εξοντωτικές εργασίες.

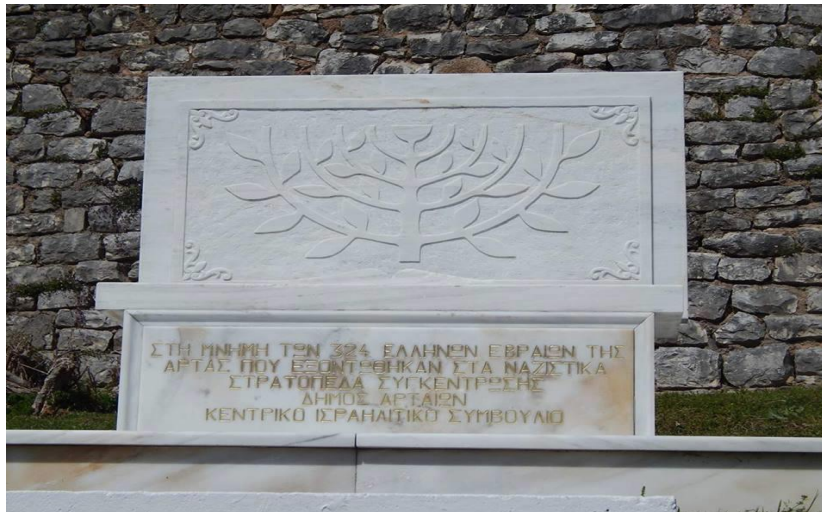
Μετά τη λήξη του Πολέμου επέστρεψαν στην Άρτα 30 όμηροι και άλλοι 28 Εβραίοι κατάφεραν να διαφύγουν στα γύρω χωριά. Η Εβραϊκή Κοινότητα είχε χάσει το 84% του πληθυσμού της. Η παλιά Συναγωγή “Γκρέκα” είχε σχεδόν καταστραφεί. Επίσης και τα υπόλοιπα κοινοτικά κτίρια. Όσοι επέζησαν, είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται σε άλλες περιοχές της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Το 1959 η κοινότητα διαλύθηκε και το οικόπεδο της Συναγωγής πέρασε στο Δήμο.

Δεύτερη αφήγηση – τεχνούργημα

Τοπικός προσδιορισμός: κάτω από την είσοδο του κάστρου της πόλης, στο χώρο της πρώην Ιερά Συναγωγής

Χρονικός προσδιορισμός: η ανέγερση έγινε στις 4 – 7 – 2004

Πηγή χρηματοδότησης: Δήμος Αρταίων και σύλλογος «Σκουφάς»

Περιγραφή έργου

Το μνημείο αποτελείται από δύο ορθογώνιες πλάκες από μάρμαρο υλικό διαφορετικού μεγέθους. Στο πάνω μέρος του έργου έχει σχεδιαστεί ένα ανάγλυφο σχέδιο. Απεικονίζει μορφή που θυμίζει δέντρο με κλαδιά και φύλλα. Μπροστά από την απεικόνιση αυτή έχει κατασκευαστεί ένα ανοιχτό βιβλίο από μάρμαρο υλικό. Η βάση του μνημείου έχει επίσης κατασκευαστεί από μάρμαρο.

Εικονοκείμενο: σε μαρμάρινη επιγραφή αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα «ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ 324 ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΠΟΥ ΕΞΟΝΤΩΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΝΑΖΙΣΤΙΚΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ, ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ»

ΚΑΡΤΕΛΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Δήμος	Αρταίων
Διεύθυνση	Περιφερειακή οδό & Αυξεντίου
Τηλέφωνο	26810 362225

Πρόκειται για

Ανδριάντα		
Προτομή		
Ηρώο		
Μνημείο	X	Εβραίων Μαρτύρων

Στοιχεία Μνημείου

Χρονολογία ανέγερσης	2004
Πηγή χρηματοδότησης	Δήμος Αρταίων & Σύλλογος «Σκουφάς»
Καλλιτέχνης	X
Υλικό	Μάρμαρο
Διαστάσεις	X
Τοποθεσία	Κάτω από την είσοδο του κάστρου

Σύντομη περιγραφή Μνημείου και περιβάλλοντα χώρου

Μαρμάρινο μνημείο τοποθετημένο σε μαρμάρινη βάση. Βρίσκεται κάτω από την είσοδο του κάστρου της πόλης.

Χρειάζεται το Μνημείο αποκατάσταση;

OXI

Χρειάζεται ο περιβάλλον χώρος άναπλαση;

OXI

Ποιός φορέας είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του;

Δήμος Αρταίων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο δείγμα της έρευνας, για τα δημόσια μνημεία της Άρτας, παρατηρείται ότι ο αριθμός των προτομών είναι ίσος με τον αριθμό των ανδριάντων. Οι προτομές είναι φιλοτεχνημένες έτσι ώστε απαιτούν από το θεατή μια πιο προσεκτική παρατήρηση για αναγνώριση στοιχείων. Ο μεγαλύτερος αριθμός των ανδριάντων και των προτομών έχει κατασκευαστεί από ορείχαλκο, ενώ τα συμπλέγματα είναι από μάρμαρο. Το υλικό των βάθρων όπου είναι τοποθετημένα τα μνημεία, είναι μάρμαρο και πέτρα.

Τα περισσότερα έργα είναι τοποθετημένα κάθετα ενώ δύο από αυτά βρίσκονται σε πλάγια θέση. Στις προτομές κυριαρχούν τα χαρακτηριστικά των προσώπων από το ενδυματολογικό στοιχείο. Οι ανδριάντες έχουν κατασκευαστεί σε φυσικό μέγεθος. Οι καλλιτέχνες γλύπτες είναι άνδρες πτυχιούχοι των Καλών Τεχνών. Όλα τα μνημεία αναπαριστούν άνδρες για να τονίσουν την προσφορά τους στην κοινωνία της Άρτας. Αρκετά από τα έργα εστιάζουν στα γεγονότα που σημάδεψαν την Άρτα και τη χώρα γενικότερα (Ελληνική Επανάσταση, Ατυχής Πόλεμος 1897, Εθνική Αντίσταση, Ολοκαύτωμα Εβραίων Μαρτύρων). Οι περισσότερες προτομές είναι αφιερωμένες σε πρόσωπα των γραμμάτων και των τεχνών. Η αναγνώριση των στοιχείων γίνεται εφικτή από το εικονομήνυμα του κάθε μνημείου.

Η κατασκευή στα έργα του δείγματος όσον αφορά στο υλικό, τη θέση και το σχήμα είναι σχεδόν ίδια σε όλα. Έτσι διαμορφώνονται στερεότυπα και πρότυπα. Τα έργα στοχεύουν στη μετάδοση πληροφοριών και διαμόρφωση απόψεων.

Με το πέρασ των χρόνων οι απόψεις και οι ερμηνείες των γεγονότων και των προσώπων διαφοροποιούνται. Σε μια εποχή όπου κυριαρχεί η εικόνα, θα μπορούσαν τα γλυπτά να μας μεταφέρουν στην εποχή που αντιπροσωπεύει το καθένα ώστε να δημιουργήσουμε μια συλλογική άποψη και να μην βασιζόμαστε σε ερμηνείες άλλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- Ανδρέου Α. – Βαμβακίδου, Ι. (2006) *Ο πληθυσμός των αγαλμάτων, η περίπτωση της Φλώρινας*
Θεσσαλονίκη: Σταματούλη
- Σεφέρης, Γ. (1962) *Δοκιμές* (p. 184 – 186, 197 – 198) Αθήνα
- Κων. Ι Κίτσου (1997) *Ηπειρώτικο ημερολόγιο* Ιωάννινα
- Παπαγεωργίου, Χ. (1995) *Πρόταση* (p. 89 – 90) Άρτα: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
- Γκίκας, Γ. (1981) *Κάστρα – Ταξίδια Β΄* (p. 9) Αθήνα
- Ετ. Γ (1929) *Νέα Εστία* (p. 629 – 630)
- Κ. Ι. Κίτσος *Ηπειρωτικά χρονικά* Ιωάννινα
- Περιοδικό Ιστορικά (2009) *Πύρρος: στα χνάρια του Μέγα Αλέξανδρου* τ. 37
- Βαφιάς, Τ. (1959) *Σκουφάς* (p. 52) Άρτα τ. 15^{ov} Σκουφάς
- Περάνθης, Μ. (1956) *Σκουφάς* Άρτα τ. 6^{ov} Σκουφάς
- Πατσαλιάς, Ευ. (1985) *Σκουφάς* (p. 145, 147, 148, 151) Άρτα
- Περάνθης, Μ. (1976) *ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ* (p. 7 – 10 , 86 – 90 , 227 - 228 Αθήνα
- Σερδενέ, Α. (2004) *Μνήμη των εξοντωθέντων Εβραίων της Άρτας* (p. 624 – 628) Άρτα: Σκουφάς

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Κοντορίνη, Β. (2011) *Πύρρος – Βασιλιάς της Ηπείρου (319 – 272 π. Χ)* Αναρτήθηκε από (<https://argolikivivliothiki.gr/>)
 - Ξενοφών, Ηλίας (2009) *Μακρυγιάννης Ιωάννης (1797 – 1864)* Αναρτήθηκε από (<https://argolikivivliothiki.gr/>)
 - *Ο Άγιος Μάξιμος Ο Γραικός* Αναρτήθηκε από (<http://www.imartis.gr/>)
 - Δημοτικό συμβούλιο (14/11/2016) *Δήμος Αρταίων* Αναρτήθηκε από (<http://www.arta.gr/>)
 - *Μεταβυζαντινά μνημεία* Αναρτήθηκε από (<http://www.peartas.gov.gr/>)
 - *Η Εβραϊκή κοινότητα Άρτας* Αναρτήθηκε από (<https://www.kis.gr/>)
 - *Η Ιστορία του Τσολιά της Άρτας* Αναρτήθηκε από (<http://ipiros.gr/>) (<http://lfteris.valakas.com/>)
-
- Πηγές από προσωπικές μαρτυρίες του Δήμου Αρταίων, πληροφορίες από τη βιβλιοθήκη του Μουσικοφιλολογικού Συλλόγου «Σκουφάς» και πληροφορίες αναγραφόμενες στα μνημεία.